ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 64ον. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, 1928. Ἀριθ. 8

ΑΘΑΝΑΣΙΑ

«Μὴ κλαίετε· διότι δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κοιμᾶται».

(Λουκ. η΄. 52)

Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ περιγράφεται ***μέγα θαῦμα*** τοῦ Κυρίου ἡμῶν—ἡ ἐπαναφορὰ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ νεκροῦ θυγατρίου τοῦ ἄρχοντος τῆς συναγωγῆς Ἰαείρου.

Ὅσον ἰσχυρὸς καὶ ἂν ἦτο ὁ θάνατος (ὁ Βασιλεὺς οὗτος τοῦ Τρόμου), εὑρέθη ὅμως ***Εἷς***, ὅστις ἦτο ἰσχυρότερος αὐτοῦ—***Εἷς***, ὅστις, κατὰ τὴν φρᾶσιν τοῦ Παύλου, ***«ἐνίκησε τὸν θάνατον*** διὰ τοῦ θάνατου καὶ ἔφερεν εἰς φῶς ***ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν».***

Τὸ θέμα τοῦτο ἐνδιαφέρει πάντας ἡμᾶς, διότι τίς ἐξ ὅλων τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων δὲν ᾐσθάνθη τὴν ἑαυτοῦ ἀδυναμίαν ἀπέναντι τοῦ θάνατου; τίς δὲν συγκινεῖται μετὰ τῶν τεθλιμμένων ἐκείνων γονέων, ὅταν ἔβλεπον τὸ ἀγαπημένον θυγάτριόν των κατακείμενον ἄπνουν; τίς δὲν συναισθάνεται, ἐνῷ ἀναγινώσκει τὴν διήγησιν ταύτην, ὅτι ταχέως ἢ ἀργὰ ὁ θάνατος θὰ κρούσῃ καὶ τὴν ἰδικήν του θύραν;

Πράγματι ὁ θάνατος εἶναι ***τὸ μόνον γεγονὸς*** ἐν τῇ ζωῇ μας, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχομεν ***ἀπόλυτον βεβαιότητα.*** Πᾶν ἄλλο, ἐκτὸς αὐτοῦ, ὅσον πιθανὸν καὶ ἂν φαίνεται εἰς ἡμᾶς, δύναται καὶ νὰ μὴ λάβῃ ποτὲ χώραν· ἀλλ᾽ ὁ θάνατος εἶναι τὸ ἓν ἐκεῖνο γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀναμένει τοὺς ***πάντας.***

Γεγονὸς λοιπὸν τόσον παγκόσμιον, γεγονός, ἡ πρόγνωσις τοῦ ὁποίου ἐπιδρᾷ εἰς ὁλόκληρον τὴν ζωὴν ἡμῶν, ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι τέλους, εἶναι γεγονὸς ὑψίστης σπουδαιότητος καὶ ὑψίστου ἐνδιαφέροντος δι᾽ ἡμᾶς, καὶ πρέπει νὰ ἐννοηθῇ σαφῶς παρὰ πάντων· διότι ἐκ τῆς ἰδέας, τὴν ὁποίαν σχηματίζομεν περὶ αὐτοῦ, ἐξαρτᾶται οὐ μόνον ἡ εὐτυχία καὶ ἡ χρησιμότης ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποκατάστασίς μας ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

Πᾶς πρόσφατος θάνατος ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν συγγενῶν καὶ φίλων μας φέρει ἐνώπιόν μας τὸ γεγονὸς τοῦτο μετὰ προσθέτου ζωηρότητος, καὶ πρέπει νὰ παρέχῃ εὐκαιρίαν πρὸς ἀπόκτησιν σαφεστέρας ἰδέας περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Εἴθε δὲ πάντες ἡμεῖς, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ θανάτου ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, νὰ μάθωμεν τὰ ἐκ τῶν θλίψεων προκύπτοντα διδάγματα: ***ἤτοι, καρτερίαν, ὑπομονὴν καὶ ἐμπιστοσύνην*** εἰς τὴν ἀγάπην καὶ σοφίαν τοῦ Οὐρανίου ἡμῶν Πατρός, καὶ ***ὑποταγὴν*** εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ, οὕτω δὲ ἡ δοκιμασία νὰ φέρῃ εἰς ἡμᾶς παρηγορίαν διὰ στενωτέρας κοινωνίας μετ᾽ Αὐτοῦ καὶ νὰ βοηθήσῃ πάντας ἡμᾶς οὕτω πως νὰ ζήσωμεν, ὥστε ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἰδικῆς μας ἀναχωρή-

σεως ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, νὰ μᾶς εὕρῃ ἀφόβους καὶ ἑτοίμους νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Κριτοῦ.

Ἐν τῇ προκειμένῃ διηγήσει ἐκτίθεται ἓν θαῦμα—μία νεκρὰ κόρη ἐπαναφέρεται εἰς τὴν ζωήν. Ἀλλ' ἄραγε τοῦτο ὑπενόουν οἱ εὔσπλαγχνοι λόγοι τοῦ Σωτῆρος πρὸς τὸν τεθλιμμένον πατέρα της; ὅτι δηλαδὴ ἐπρόκειτο ταχέως νὰ ἐγερθῇ τὸ κοράσιον ἐκ τοῦ θανάτου, ***ὡς ἐκ τοῦ ὕπνου,*** διὰ τῆς θαυματουργικῆς δυνάμεώς Του;

Ἐὰν τοῦτο μόνον ἐσήμαινον, ποίαν σημασίαν δύνανται νὰ ἔχωσιν οἱ λόγοι οὗτοι δι' ἡμᾶς, ὑπὲρ τῶν ὁποίων οὐδὲν τοιοῦτον θαῦμα ἐνεργεῖται σήμερον ἐν τῇ θλίψει ἡμῶν;

Ἀλλ' οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐμπεριέχουσι ***πολὺ βαθυτέραν σημασίαν,*** ἄλλως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ παρηγορήσωσι τόσας τεθλιμμένας καρδίας ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας. Ἐὰν τὸ θυγάτριον τοῦ Ἰαείρου δὲν εἶχεν ἀποδοθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς οἰκογενείας της, ἀλλ' εἶχε μεταφερθῇ εἰς τὸν τάφον, πάλιν θὰ ἠλήθευον οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου ἡμῶν: «***Δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ κοιμᾶται***».

Καὶ πῶς τοῦτο; Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Κύριος διεκήρυξε τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ἣν ἐπρόκειτο ταχέως νὰ πραγματοποιήσῃ διὰ τῆς ἰδίας Αὐτοῦ Ἀναστάσεως, τουτέστιν: ὅτι ὁ θάνατος ***δὲν εἶναι ὅ,τι φαίνεται ὅτι εἶναι*** εἰς τὴν περιωρισμένην ἡμῶν ὅρασιν. Παραβάλλων τὸν θάνατον πρὸς ***ὕπνον,*** ἐζήτησε νὰ καταστήσῃ πλέον καταληπτὴν τὴν ***πραγματικήν*** του ***φύσιν.*** Διότι τί ἄλλο κάμνει ὁ θάνατος, εἰμὴ ὅ,τι κάμνει ὁ ὕπνος; ***Παύει τοὺς κόπους, ἀνακουφίζει τὰς φροντίδας, ἀναζωογονεῖ, ἐνισχύει καὶ ἐπαναφέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πρωΐαν***—τὴν πρωΐαν πληρεστέρας καὶ ἐνδοξοτέρας ζωῆς πέραν τοῦ τάφου. Ὅπως ὁ ὕπνος, οὕτω καὶ ὁ θάνατος δὲν εἶναι εἰμὴ ***μεταβατικὴ*** κατάστασις, ἀπὸ μίαν φάσιν τῆς ζωῆς εἰς ἄλλην—ὅπως ὁ ὕπνος, οὕτω καὶ ὁ θάνατος εἶναι ἀναγκαῖος καὶ ὠφέλιμος εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἐκεῖνος, ὁ Κυριεύων τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Θανάτου, ἀντικαθιστᾷ τὴν λέξιν ***θάνατος,*** τὴν ἐμποιοῦσαν φόβον, διὰ τῆς ἠπιωτέρας λέξεως ***ὕπνος,*** ἥτις ὑπόσχεται ἀφύπνισιν. Μὲ ἄλλας λέξεις, ὁ Χριστὸς διακηρύττει τὸ μέγα δόγμα τῆς ***Χριστιανικῆς ἀθανασίας.***

Ἡ πίστις εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς εἶναι ***ἔμφυτος*** ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ***παγκοσμία.*** Ὁ θάνατος ὅμως, ἕνεκα τῆς βεβαιότητός του καὶ τῆς ὀδυνηρᾶς του πραγματικότητος, ἐμπνέει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν φόβον. Μόνος ὁ Χριστὸς ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸν θάνατον ***τὸ κέντρον*** αὐτοῦ, τὸν φρικώδη του πέπλον, ἀποκαλύψας εἰς ἡμᾶς τὴν ***θριαμβεύουσαν ἀθανασίαν.*** Ἡ ἔνδοξος ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος εἶναι ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τοῦ δόγματος τῆς Χριστιανικῆς ἀθανασίας, ἅπαξ δὲ παραδεχθέντες ταύτην, εὑρίσκομεν ὁλόκληρον τὴν Φύσιν βρίθουσαν τύπων καὶ συμβόλων, ἅτινα διακηρύττουσι καὶ προλέγουσι τὴν ἀθανασίαν ταύτην.

Ὅσα ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἐξάγονται ἐκ τῆς Φύσεως, ἐκ τῶν ***ἐνστίκτων τῆς ἀνθρωπότητος,*** καὶ ἐκ τῶν ***πόθων καὶ ἐλπίδων*** τοῦ ἀνθρώπου,—ὅλα παρουσιάζονται εἰς ἡμᾶς συνοπτικῶς καὶ ἐμπράκτως ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ καὶ μᾶς δεικνύουσι τὴν μέλλουσαν ζωὴν ὄχι ὡς ἀόριστον ***ἐνδεχομένην κατάστασιν,*** ἀλλ' ὡς ***ἔνδοξον*** καὶ ***ἐνθαρρυντικὴν βεβαιότητα.***

Ἂς ἐπισκοπήσωμέν τινα ἐκ τῶν ἐπιχειρημάτων τούτων, ὅπως ἐννοήσωμεν ὁπόσον ὑπερτερεῖ ὅλας τὰς ἄλλας ἡ Χριστιανικὴ ἰδέα τῆς Ἀθανασίας.

Α'. Ἂς λάβωμεν πρῶτον τὸ ἐπιχείρημα ἐκ τῆς ***παγκοσμίου ἐμφύτου πεποιθήσεως*** τῆς ἀνθρωπότητος, ἣν ἀπαντῶμεν μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ φυλῶν τῆς γῆς ἀπ' αἰώνων. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Ἕλληνες, —ὅλα τὰ μεγάλα ἔθνη τῆς ἀρχαιότητος, τόσον ὅσον καὶ αἱ ἀγριώταται φυλαὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐπίστευον ἀδιστάκτως εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἡ πεποίθησίς των αὕτη δὲν ὑπῆρξέ ποτε εἰς αὐτοὺς ***ἔμπνευσις*** ἢ ***παρηγορία.***

Ἡ μέλλουσα ζωὴ ἦτο δι' αὐτοὺς ζωὴ τοῦ ***κάτω κόσμου*** (ὅπως καὶ μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν σώζεται ἡ φράσις αὕτη εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν), ὄχι ζωὴ εἰς τὸν ***ἄνω κόσμον.***

Οἱ ἥρωες τῶν Ἑλλήνων παρίστανται ὡς περιπλανώμενοι λυπηρῶς εἰς τὸ ἡμίφως τῶν Ἠλυσίων πεδίων, ποθοῦντες τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς Γῆς. Πόσον διάφορος ἡ εἰκὼν αὕτη ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ Εὐαγγέλιον! «Καὶ νὺξ δὲν θέλει εἶσθαι ἐκεῖ· καὶ δὲν ἔχουσι χρείαν λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, διότι Κύριος ὁ Θεὸς φωτίζει αὐτούς καὶ θέλουσι βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων!»

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι καὶ τὸ παγκόσμιον τοῦτο ἔνστικτον, ἂν καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὴν πίστιν ἡμῶν, δὲν δύναται, ὅπως αὕτη, νὰ ***ἱκανοποιήσῃ,*** νὰ ***παρηγορήσῃ*** καὶ νὰ ***ἐνθαρρύνῃ τὸν ἄνθρωπον.***

Β'. Ἂς λάβωμεν τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα, τὸ ἐκ ***τοῦ πόθου*** τῆς ἀθανασίας, ὅστις εἶναι ἔμφυτος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ ἐκ ***τῆς ἀποστροφῆς,*** ἣν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τῆς ***ἐκμηδενίσεως.*** Ἀμφότερα ταῦτα τὰ ἔνστικτα ἐμφαίνουν, ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, τὸν προορισμὸν τῆς ψυχῆς· διότι ἡ Φύσις οὐδὲν δημιουργεῖ περιττὸν ἢ μάταιον. Ὁ ἐπιστήμων εὑρίσκει εἰς βάθος 500 ποδῶν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἀπολιθωμένον ζῶον καὶ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὸ παλαιοντολογικὸν τοῦτο ζῷον ἔζη ποτὲ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Καὶ πῶς τὸ ἠξεύρει; Διότι εὑρίσκει εἰς τὸ ἀπολίθωμα ***ἴχνη ὀφθαλμοῦ,*** καὶ γνωρίζει ὅτι ὀφθαλμὸς ἄνευ ***φωτὸς*** δὲν ὑπάρχει. Αὕτη εἶναι ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξις τῆς φύσεως τοῦ ζώου. Ὁμοίως καὶ μὲ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν—ὁ ***πόθος*** μελλούσης ὑπάρξεως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπόδειξις ὅτι τοιαύτη ζωὴ ἀναμένει τὴν ψυχήν. Καὶ ὅμως μία τοιαύτη ἀπόδειξις εἶναι ὡς ***σκιά,*** παραβαλλομένη μὲ τὴν Χριστιανικὴν ***βεβαιότητα.***

Γ'. Ἂς λάβωμεν τὸ τρίτον ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τὸ ἐκ τῆς ***ἀναλογίας τῶν τύπων καὶ συμβόλων,*** ἅτινα συμβολίζουσι τὴν ἀθάνατον ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Φύσις εἶναι πλήρης τοιούτων ἀναλογιῶν καὶ συμβόλων. Κρύπτει τις σπόρον ἐν τῇ γῇ, ὅπου σήπεται, μετ' ὀλίγον ὅμως ἐμφανίζεται πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὑπὸ ***νέαν ὅλως μορφήν.*** Ἐκ τούτου διδασκόμεθα ὅτι ὁ φαινομενικὸς αὐτοῦ θάνατος καὶ ἐνταφιασμὸς δὲν ἦσαν εἰμὴ αἱ ἀναγκαῖαι συνθῆκαι διὰ τὴν ἐμφάνισίν του πάλιν ὑπὸ νεωτέραν καὶ πληρεστέραν μορφὴν ζωῆς.

Τὴν μεγάλην ταύτην συμβολικὴν ἀλήθειαν ἡ Φύσις μᾶς κηρύττει μυριοτρόπως. Μᾶς δεικνύει τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ἀλληλοδιαδόχως φθινούσας καὶ ἀποθνησκούσας καὶ πάλιν ἀναγεννωμένας καὶ θαλλούσας.

Καὶ ὅμως τὰ διδάγματα ταῦτα τῆς Φύσεως, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ὡραῖα καὶ διδακτικά, δὲν δύνανται οὐδὲ πρὸς στιγμὴν νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὴν ***βεβαιότητα*** τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

Δ΄. Ἂς ἐξετάσωμεν τὸ ἐπιχείρημα, ὅπερ ἀπορρέει ἐκ τῆς ***φύσεως αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ***—ἐκ τῆς ***τελειότητός Του***, ἥτις δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ ***τίποτε ἀτελές***. Ἐὰν ἡ παροῦσα ζωὴ ἦτο ἡ μόνη, τότε πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἀτέλεια τόσων ἑκατομμυρίων ὑπάρξεων, προώρως ἀποκοπτομένων ὑπὸ τοῦ θανάτου; Τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς βραχύτητος τῆς ζωῆς, ἀκόμη καὶ ἐκείνων, οἵτινες κάλλιστα χρησιμοποιοῦν τὴν ζωήν των; ἐκείνων, οἵτινες κατορθώνουσι περισσότερα εἰς τὴν ζωήν των, καὶ ὅμως εἰς τὸ πέρας αὐτῆς ἔχουσι τὴν συναίσθησιν ὅτι εἶναι κάτοχοι δυνάμεων, αἵτινες δὲν ἀνεπτύχθησαν εἰσέτι;

Ἄνευ μελλούσης ζωῆς, ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι ***ἀπαισία εἰρωνεία!***

Ὄχι! ἡ ἠθικὴ ἁρμονία τῶν πραγμάτων ***ἀπαιτεῖ*** μέλλουσαν ζωήν. Ἀλλὰ μόνον ἡ Χριστιανικὴ ἀντίληψις τῆς ἀθανασίας μᾶς δεικνύει αἰωνιότητα ***μακαρίας καὶ ἐνδόξου δράσεως καὶ ἀτελευτήτου ἀναπτύξεως***. Ἰδοὺ ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν οὐδὲν τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν συστημάτων τῶν ἐθνικῶν συνέλαβέ ποτε!

Οὕτω λοιπόν, ἂν καὶ εὑρίσκομεν πανταχοῦ—ἐν τῇ φύσει, ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἐμφύτῳ πεποιθήσει τοῦ ἀνθρώπου—***ἐπιβεβαιωτικὴν*** μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἔχομεν πολὺ ἰσχυρωτέραν καὶ πειστικωτέραν βεβαιότητα αὐτῆς ἐν τῇ ***ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ***.

Ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τὴν ἐν Κορίνθῳ Ἐκκλησίαν, ἀναπτύσσει μετὰ ἐξάρσεως καὶ δυνάμεως τὸ μέγα τοῦτο δόγμα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἀποκαλύπτων τὰ ἀόρατα μυστήρια αὐτοῦ (Α΄. Κορινθ. ιε΄). Παρατηροῦμεν τὸ τηλεσκόπιον, καὶ τὸ θαυμαζόμεν ὡς ἐπιστημονικὸν ἐργαλεῖον· θαυμάζομεν τὸ μέγεθος καὶ τὴν τελειότητα τῆς κατασκευῆς του· ὅταν ὅμως κυττάξωμεν δι᾽ αὐτοῦ τοὺς οὐρανούς, τότε καὶ μόνον ἐννοοῦμεν τὸν προορισμόν του. Ὁμοίως καὶ μὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ—δυνάμεθα νὰ τὴν θεωρῶμεν ἁπλῶς ὡς ***ἱστορικὸν γεγονὸς*** ἐν τῇ ἐπιγείῳ ζωῇ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ δυνάμεθα, μετὰ τοῦ Παύλου, νὰ βλέπωμεν ***διὰ μέσου*** τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν αἰωνίαν ζωήν, καὶ μετὰ τοῦ Ἰωάννου νὰ θαυμάσωμεν τὴν δόξαν τῆς Ἀποκαλύψεως.

Τὰ πρακτικὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα πρὸς παρηγορίαν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν καρδιῶν ἡμῶν παρέχει ἡ ἱστορία αὕτη τῆς ἐκ νεκρῶν ἀνεγέρσεως τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου, εἶναι πολλά, πρὸ πάντων ὅμως ὑπερέχουν τὰ ἑξῆς δύο:

1) Βλέπομεν ὅτι ***οὐδεὶς ἄνθρωπος***, ὅσον καὶ ἂν ἦναι εὐτυχής, πλούσιος καὶ ἰσχυρός, ***ἐξαιρεῖται τῆς θλίψεως καὶ τοῦ πένθους***. Ὁ Ἰάειρος ἦτο ἄρχων, τίποτε ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ προφυλάξῃ τὴν θύραν του ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ θανάτου. Λησμονοῦμεν πολλάκις τὸ ἀναπόφευκτον τοῦ θανάτου δι᾽ ***ἡμᾶς αὐτούς***. Τὸ παραδεχόμεθα κατ᾽ ἀρχὴν καὶ ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ μοιραίου καὶ ἀναποφεύκτου τοῦ θανάτου· ἀλλ᾽ ἔχομεν ὑπ᾽ ὄψει ***τοὺς ἄλλους***, ὄχι τὸν ἑαυτόν μας. Ὅταν δὲ ἀφαρπασθῇ ἐκ τοῦ στενωτάτου μας κύκλου ἓν μέλος προσφιλές, ἐξανιστάμεθα διαμαρτυρόμενοι κατὰ τῆς παιδείας ταύτης τοῦ Θεοῦ, καὶ πίπτομεν ἐκλελυμένοι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς λύπης.

Ἂς στηρίξωμεν λοιπὸν τὴν καρδίαν ἡμῶν ἐπὶ **τῶν ἄνω**, μὴ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τότε μόνον θὰ ἀπολέσῃ τὸ φόβητρόν του ὁ θάνατος, καὶ θὰ κράζωμεν ἐν πεποιθήσει: «Ποῦ, θάνατε, τὸ κέντρον Σου; ποῦ, ᾅδη, τὸ νεῖκός σου;»

2) Παρατηροῦμεν ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μόνον δύναται νὰ ***διαλύσῃ τὸν ζόφον ἐν ὥρᾳ θλίψεων*** καὶ νὰ φέρῃ παρηγορίαν ἐν ὥρᾳ θανάτου, εἶναι ***ἡ πίστις*** εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ. ***Ἄνευ πίστεως*** οἱ δακρύβρεκτοι ὀφθαλμοὶ δὲν στεγνώνουν, οὔτε ἡ πληγωμένη καρδία θεραπεύεται. Ἐνῷ μὲ τὴν πίστιν ὡς παρήγορον, δυνάμεθα νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ ζοφερώτατον σκότος, καὶ νὰ βαδίσωμεν τὴν τραχυτάτην ὁδὸν τῆς θλίψεως, διαβλέποντες πέραν τοῦ τάφου τὴν αἰωνίαν μακαριότητα, ἥτις ἀναμένει τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον, τὸν Νικητὴν τοῦ Ἅδου, καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν ὑπόσχεσίν Του ὅτι θέλει συγκεντρώσει ἐν οὐρανῷ ὅλην τὴν οἰκογένειαν τῶν τέκνων Του ἐκεῖ ὅπου «θέλει ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος θέλουσιν ὑπάρχει πλέον».

Ἂς βλέπωμεν, λοιπόν, πρὸς τὰ πρόσω, ὅπου μᾶς ἀναμένει ἔνδοξος ἡμέρα ἀναστάσεως, ὁπόταν ὁ Θεὸς «τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ θέλει φέρει μετ' Αὐτοῦ ἐν δόξῃ» (Α'. Θεσσ. δ'. 14). Ὁ ἀναστήσας τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰαείρου ζῇ εἰσέτι—καὶ οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους εἶπεν εἰς τὸν τεθλιμμένον πατέρα, ἀποτείνονται καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον: ***«Δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κοιμᾶται!»***

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ εὐλογήσῃ τὸν Λόγον Του τοῦτον εἰς τὰς ψυχὰς πάντων ἡμῶν. Ἀμήν!

(Λόγος κηρυχθεὶς ὑπὸ Μιχ. Καλοποθάκη ἀπ' ἄμβωνος ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Νοεμβρίου 1910).

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

***Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς* (Richard Trench)**

(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Συνέχεια)

ΚΑ'.

Ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου Υἱοῦ.

Λουκ. ιε'. 11—32.

Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς παραβολήν, ἥτις δυνάμεθα μετὰ πάσης εὐλαβείας νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ὁ ***ἀδάμας καὶ ἡ κορωνὶς*** ὅλων τῶν ἐν ταῖς Ι. Γραφαῖς παραβολῶν.

Περὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς δύο ἀνέκαθεν ἐπεκράτησαν διάφοροι ἀντιλήψεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οἱ μὲν ἐθεώρησαν τοὺς δύο υἱοὺς ὡς εἰκονίζοντας ***τὸν Ἰουδαῖον καὶ τὸν Ἐθνικόν,*** τὴν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἀναχώρησιν τοῦ νεωτέρου ὡς τὴν ἀποστασίαν τοῦ Ἐθνικοῦ κόσμου, καὶ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν ὡς τὸν ζωντανὸν τύπον τῆς στενοψύχου αὐτοδικαιοσύνης τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες δὲν ἤθε-

λον νὰ λάβουν οἱ Ἐθνικοὶ τὰς αὐτὰς πνευματικὰς εὐλογίας, ἃς ὁ Θεὸς εἶχε προορίσει διὰ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.

Κατὰ τὴν ἑτέραν ἐκδοχήν, ὁ νεώτερος υἱὸς εἰκονίζει ***πάντας ἐκείνους, εἴτε Ἰουδαίους εἴτε Ἐθνικούς,*** οἵτινες εἴτε ὑπὸ τὴν Παλαιὰν Οἰκονομίαν εἴτε ὑπὸ τὴν Νέαν ***ἀπεμακρύνθησαν τοῦ Θεοῦ*** καὶ ἀφοῦ ἐγεύθησαν τὴν ἀθλιότητα τῆς ἀποστασίας, ἐπανῆλθον Θείᾳ χάριτι πρὸς τὴν μόνην πηγὴν τῆς ζωῆς καὶ μακαριότητος. Ὁ δὲ πρεσβύτερος υἱός, κατ᾽ αὐτούς, εἰκονίζει ***τοὺς μὴ ἀποστατήσαντας, ἀλλὰ ζῶντας εἰς κατάστασιν Φαρισαϊκῆς αὐτοδικαιοσύνης***, δικαίους κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ἐκτίμησιν, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Θεοῦ.

Οἱ παραδεχόμενοι τὴν δευτέραν ταύτην ἐξήγησιν τῆς παραβολῆς, φέρουσι κατὰ τῆς πρώτης ἀντιλήψεως τὴν βάσιμον ἀντίρρησιν ὅτι ἡ παραβολὴ αὕτη ἐλέχθη εἰς ἀπάντησιν τῶν γογγυσμῶν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οἵτινες δυσηρεστήθησαν διότι ὁ Ἰησοῦς «δέχεται ἁμαρτωλοὺς καὶ συντρώγει μετ᾽ αὐτῶν» (ἐδάφ. 1—2). Καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ αὐτοὶ («τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ») δὲν ἦσαν Ἐθνικοί, ἀλλ᾽ Ἰουδαῖοι.

Καὶ ναὶ μὲν ὁ Τερτυλλιανὸς ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ τελῶναι τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ ἦσαν πάντοτε Ἐθνικοί. Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ Πατὴρ οὗτος τῆς Ἐκκλησίας πολλάκις περιέπιπτεν εἰς ἀνακριβείας, ὅταν ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου του ἤθελε νὰ ἐνισχύσῃ ἐπιχείρημά τι, ὅπερ ἐζήτει νὰ ἀποδείξῃ [1]. Ὑπάρχουσι δ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρου ἄφθονοι ἀποδείξεις, καὶ ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, τοῦ ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν τελωνῶν ἐν Ἰουδαίᾳ, ἂν μὴ ὅλοι, ἦσαν Ἰσραηλῖται ἐκ γενετῆς. Οὕτω λ. χ. ὁ Ζακχαῖος ἦτο «υἱὸς τοῦ Ἀβραάμ» (Λουκ. ιθ.´ 9), καθὼς καὶ ὁ Λευῒν (Λουκ. ε´. 27), πολλοὶ δὲ τελῶναι προσῆλθον εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου (Λουκ. γ.´ 12, ζ.´ 29). Καὶ ναὶ μὲν οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς ἐκ τοῦ μίσους των πρὸς τοὺς Ρωμαίους, ἐθεώρουν τοὺς τελώνας ὡς προδότας τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, διότι οὗτοι εἶχον ἀναλάβει δημοσίαν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τὸν ξένον κατακτητήν. Ἀλλ᾽ ὅτι ἦσαν Ἰουδαῖοι τὴν καταγωγὴν εἶναι πρόδηλον καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τοὺς συνανεστρέφετο ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅστις ῥητῶς διεκήρυξεν ὅτι δὲν ἀπεστάλη «εἰμὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα τοῦ οἴκου Ἰσραήλ» (Ματθ. ιε´. 24).

Οἱ «τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ» λοιπὸν οὗτοι ἦσαν Ἰουδαῖοι, καταφρονούμενοι μὲν ὑπὸ τοῦ ἔθνους των καὶ ἰδίως ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, ἀλλὰ πάντως υἱοὶ Ἰσραήλ, ὡς καὶ οἱ λοιποί. Ὅτι δὲν πρόκειται εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην περὶ τῆς κλήσεως τῶν Ἐθνικῶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι περὶ τῆς τοιαύτης κλήσεως ὁ Κύριος ἡμῶν μόλις περὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιγείου διακονίας Του ἔδωκεν ἀμυδράς τινας νύξεις καὶ μόνον εἰς τοὺς μαθητάς Του, οἵτινες καὶ αὐτοὶ δὲν τὰς ἠννόησαν, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψίν Του τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐδυσκολεύοντο νὰ εἰσδεχθοῦν Ἐθνικοὺς εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος.

Ἡ προκειμένη λοιπὸν παραβολὴ εἰκονίζει γενικῶς τὰς σχέσεις τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀποστάτου ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ διδάσκει ὅτι ὁ μετανοῶν

---

[1] Εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ἠγωνίζετο νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἅπαξ ἀποστατήσαντες ἐκ τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ γίνωνται πάλιν δεκτοὶ εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτῆς· τοῦτο ἦτο ἓν ἐπίμαχον ζήτημα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Τερτυλλιανοῦ.

καὶ ἐπιστρέφων ἁμαρτωλὸς εἶναι δεκτὸς παρὰ τῷ Θεῷ, ὅστις τρέφει πρὸς αὐτὸν πατρικὴν στοργὴν καὶ ἐπιποθεῖ νὰ τὸν ἴδῃ ἐπανερχόμενον ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην.

«***Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα, Πάτερ, δός μοι τὸ ἀνῆκον μέρος τῆς περιουσίας.***» Ἐξ ὅσων γνωρίζομεν περὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν νόμων καὶ ἐθίμων, δὲν εἶχε ***δικαίωμα*** ὁ υἱὸς οὗτος νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ πατρός του, ὅπως ζῶν ἔτι δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ κληρονομικόν του μερίδιον. Μᾶλλον ὡς ***χάριν*** πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ νεώτερος ἐζήτησε τὸ μερίδιόν του· ὡς νὰ εἶπεν: «Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀργότερον θὰ περιέλθῃ εἰς ἐμὲ κατὰ τὸν θάνατόν σου, ἂν θέλῃς, δός μοι το τώρα». Κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ὁ πρωτότοκος υἱὸς ἐλάμβανε διπλοῦν μερίδιον τῆς πατρικῆς κληρονομίας (Δευτερονόμ. κα΄. 17). Ἡ αἴτησις αὕτη τοῦ νεωτέρου υἱοῦ συμβολίζει πνευματικῶς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀμετανοήτου ἀνθρώπου τοῦ νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος τοῦ Θεοῦ, νὰ ἦναι «ὡς Θεός» (Γενέσ. γ.΄ 5) καὶ νὰ ρυθμίσῃ τὴν ζωήν του κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀρέσκειαν. Ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος δυστροπεῖ ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγαθότητος Αὐτοῦ· φαντάζεται ὅτι ἐὰν αὐτὸς ζήσῃ ἐλευθέρως, θὰ ἦναι εὐτυχέστερος. Καὶ εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ ριζικὴ ἁμαρτία, ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζουσιν ὅλαι αἱ ἄλλαι ἁμαρτίαι τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἐκ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης τοῦ νεωτέρου υἱοῦ προῆλθον ὅλαι αἱ κατόπιν συμφοραί του. Τοὐναντίον ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ λέγῃ καθ᾽ ἑκάστην πρὸς τὸν Θεόν: «***Τὸν ἄρτον μου τὸν ἐπιούσιον δός μοι σήμερον,***» ἀναγνωρίζων οὕτω πως ὅτι ἡ ἀληθὴς εὐτυχία καὶ εὐλογία συνίσταται εἰς τὴν τοιαύτην διαρκῆ ἐξάρτησίν του ἐκ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Οὐρανίου του Πατρός.

Καὶ ὁ καλὸς πατὴρ «***διεμοίρασεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.***» Πιθανὸν (ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ παραβολῇ) νὰ ἐνουθέτησε τὸν νεώτερόν του υἱὸν καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς ἰσχυρογνώμονος προθέσεώς του. Ἀλλ᾽ εἶδεν ὅτι διὰ τῆς βίας θὰ ἦτο ἀνωφελὲς νὰ τὸν κρατήσῃ πλησίον του, ἀφοῦ ἅπαξ ἡ καρδία τοῦ νέου ἀπεστρέφετο τὴν πατρικὴν στέγην καὶ ἐξουσίαν· καὶ ἐπροτίμησε νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ δοκιμάσῃ ἐκ πικρᾶς πείρας τὴν μωρίαν τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης του. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Θεός, ἀφοῦ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον μὲ λογικὸν καὶ θέλησιν καὶ ἐλευθέραν κρίσιν, οὐδένα κρατεῖ πλησίον του ἀκουσίως, ἀλλὰ τὸν ἀφίνει νὰ ἀπομακρυνθῇ, γνωρίζων ὅτι ταχέως θὰ τιμωρηθῇ ἡ ἀποστασία του, διότι θὰ περιπέσῃ ὑπὸ τὸν ἀφόρητον ζυγὸν τῶν ἰδίων του ἐπιθυμιῶν καὶ τοῦ κόσμου καὶ τὴν τυραννίαν τοῦ Πονηροῦ.

«***Καὶ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας συνάξας πάντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν***». Μετατρέψας τὸ μερίδιόν του εἰς χρῆμα, ἐξετέλεσε τὴν πρόθεσίν του τοῦ νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ πατρικοῦ οἴκου. Ὁμοίως ὁ ἀποστατῶν τοῦ Θεοῦ συγκεντρώνει πάσας τὰς δυνάμεις καὶ τὰ τάλαντά του, διὰ νὰ ζήσῃ τὴν ζωὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀπολαύσεως, ἣν ὠνειροπόλησεν. Ἡ «μακρὰν χώρα» εἶναι ὁ κόσμος, ὅπου ὁ Θεὸς δὲν ὑπάρχει· ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, εἶναι ἡ «λήθη τοῦ Θεοῦ.»

«***Καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.***» Ὁ ἁμαρτωλός, ὁ ἀποστατήσας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, δὲν γνωρίζει νὰ χρησιμοποιήσῃ φρονίμως τὰ

τάλαντα καὶ δυνάμεις του, διότι τῷ λείπει ἡ σωφροσύνη, ἡ ὁδηγήτρια ἐκείνη χείρ, ἣν μόνη ἡ Θεία χάρις παρέχει εἰς τὸν πεπερασμένον ἄνθρωπον. Πιθανὸν κατ' ἀρχὰς ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἐλευθέρας ζωῆς τῶν κοσμικῶν ἀπολαύσεων, ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ αἰσθάνεται ὅτι εἶναι εὐτυχής· δὲν διακρίνει ἀμέσως τὸ φροῦδον καὶ τὸ μάταιον τοῦ κόσμου· δὲν βλέπει τὸ βάραθρον, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀκατασχέτως φέρεται, ἀλλὰ φαντάζεται ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν ἀπολαύσεων θὰ ἐξακολουθήσῃ ἀνεξάντλητος. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔρχεται στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν εὑρίσκει ὅτι ἡ χαρὰ τοῦ κόσμου καὶ αἱ ἀπολαύσεις τῆς ἁμαρτίας ἔπαυσαν νὰ τὸν ἱκανοποιοῦν — ὅτι δὲν εἶναι πηγὴ ἀναβλύζουσα καὶ διαρκής, ἀλλὰ μαλλον δεξαμενὴ ἀβαθής, ἧς ταχέως ἀναφαίνεται ὁ πυθμήν. Οὕτω συνέβη καὶ μὲ τὸν ἄσωτον υἱόν: **«Ἀφοῦ ἐδαπάνησε πάντα, ἔγεινε πεῖνα μεγάλη ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, καὶ αὐτὸς ἤρχισε νὰ στερῆται.»** Οὕτω καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀρχίζει νὰ ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἰς τὸν κόσμον, ὅπου ἐξέλεξε νὰ ζῇ, ἐπικρατεῖ μεγάλη πνευματικὴ πεῖνα — ἔλλειψις ἀληθείας, ἀγάπης, δικαιοσύνης καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν πνευματικῶν ἐφοδίων, δι' ὧν τρέφεται καὶ ζῇ ἡ ψυχή. Ἀρχίζει νὰ ἀντιλαμβάνηται τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀθλιότητα καὶ δυστυχίαν, καὶ τὴν μωρίαν, τὴν ὁποίαν διέπραξε, ἐγκαταλείψας Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ (Ἱερεμ. β.' 19, ιζ.' 5, 6). Τοῦτο δὲν σημαίνει ἐξ ἀνάγκης ὅτι **ὑλικῶς δυστυχεῖ** ὁ ἁμαρτωλός· ἐνδέχεται μάλιστα νὰ ἦναι πλούσιος εἰς χρήματα ἢ κτήματα. Ἐν τούτοις, ἡ ψυχή του πεινᾷ καὶ λιμοκτονεῖ. Ἡ πεῖνα αὕτη εἶναι παροῦσα εἰς τὰ συμπόσια τῶν πλουσίων καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν ἀρχόντων καὶ βασιλέων, καὶ οὐδὲν δύναται νὰ τὴν χορτάσῃ.

Ἐὰν εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην διακρίνωμεν εἰκονιζομένην οὐχὶ μόνον τὴν ἀπομάκρυνσιν μιᾶς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν γενικὴν ἀποστασίαν τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ κόσμου ἀπὸ τῆς γνώσεως καὶ λατρείας τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, τότε ἡ «ἄσωτος ζωὴ» τῆς παραβολῆς εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνη, ἣν περιγράφει ὁ Παῦλος εἰς τὸ α.' κεφάλαιον τῆς Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς (ἐδάφ. 19—23), εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο κατηγορητήριον κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ. Πράγματι ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐνηνθρώπισεν, ἡ χρεωκοπία τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων καὶ φιλοσοφιῶν ἀπετέλει πραγματικὴν καὶ μεγάλην πνευματικὴν πεῖναν.

Ὅταν ὁ ἄσωτος υἱὸς «ἤρχισε νὰ στερῆται,» ἀντὶ νὰ σπεύσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, **«ὑπῆγε καὶ προσεκολλήθη εἰς ἕνα τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης.»** Ἡ ἀνυπότακτος καρδία του δὲν εἶχεν εἰσέτι νικηθῇ, ἡ αὐτοπεποίθησίς του δὲν εἶχεν ἐξαντληθῇ. Αἱ πρῶται συμφοραὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ πολλάκις δὲν τὸν δαμάζουν, ἀλλὰ λέγει ὑπερηφάνως, ὡς ὁ Ἐφραΐμ: «Αἱ πλίνθοι ἔπεσον, πλὴν ἡμεῖς θέλομεν κτίσει μὲ πελεκητὰς πέτρας· αἱ συκομορέαι ἐκόπησαν, πλὴν ἡμεῖς θέλομεν ἀλλάξει αὐτὰς εἰς κέδρους» (Ἡσα. θ.' 10, ξζ.' 10, Ἱερεμ. ε'. 3, Ἀμὼς δ.' 6—10). Ἐμμένει, μάλιστα βυθίζεται περισσότερον εἰς τὸν βόρβορον τοῦ κόσμου, ἐλπίζων ὅτι ἡ τύχη θὰ μεταστραφῇ καὶ πάλιν θὰ τὸν εὐνοήσῃ.

Ἀλλὰ πτωχὴν βοήθειαν ἔλαβεν ὁ ἄσωτος παρὰ τοῦ «πολίτου» ἐκείνου. Οὗτος τὸν **«ἔπεμψεν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ διὰ νὰ βόσκῃ χοίρους.»** Τὸ βόσκειν χοίρους ἦτο, διὰ τοὺς Ἰουδαίους ἀκροατὰς τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἡ ἐσχάτη ταπείνωσις, ἔργον ἀκάθαρτον καὶ ἐπικατάρατον. **«Καὶ ἐπεθύμει νὰ γεμίσῃ τὴν**

κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ξυλοκεράτων, τὰ ὁποῖα ἔτρωγον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτόν» (1).

Ἡ μεγάλη ἀλήθεια, ἣν διδάσκει ἡ περιγραφὴ αὕτη, εἶναι ὅτι ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀνάγκης ὁ κόσμος οὐδένα οἶκτον δεικνύει διὰ τὸν ἀτυχήσαντα ἁμαρτωλὸν καὶ οὐδεμίαν τῷ παρέχει συνδρομήν, εἰμὴ τὰ ξυλοκέρατα τοῦ ἐξευτελισμοῦ· μόνον δὲ ὁ Θεὸς δύναται νὰ χορτάσῃ τὴν πεῖναν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς.

Ὁποία φοβερὰ εἰκὼν τῆς καταπτώσεως τοῦ ἀσώτου υἱοῦ! Αὐτός, ὅστις δὲν ἠνείχετο τὴν φιλόστοργον καὶ πλουσίαν οἰκίαν τοῦ πατρός του, ἀναγκάζεται τώρα νὰ γίνῃ δοῦλος ξένου κυρίου — αὐτός, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ καθοδηγῆται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἤδη καθίσταται ἀνδράποδον τοῦ Διαβόλου — αὐτός, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ συγκατοικῇ μετὰ πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ, τώρα γίνεται ὁ ὑπηρέτης ζῴων — αὐτός, ὅστις κατεφρόνει τὸν ἄρτον τῶν ἀγγέλων, ἤδη ζητεῖ τὴν τροφὴν τῶν χοίρων. Προσπαθεῖ ὁ ἁμαρτωλὸς τὴν πεῖναν τῆς ψυχῆς του νὰ χορτάσῃ, ριπτόμενος ἀκάθεκτος εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ εἰς μάτην. Ὅπως τὸ πῦρ δὲν σβέννυται διὰ τῆς ἐπιπροσθήκης καυσίμου ὕλης, οὕτω καὶ αἱ ἁμαρτωλαὶ ὀρέξεις δὲν καταστέλλονται διὰ τοῦ χορτασμοῦ αὐτῶν.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΝΑ ΤΑΞΕΙΔΙ

[Συνέχεια καὶ τέλος]

Μετὰ τὰς τρεῖς ἐπισήμους ἡμέρας τῶν Πασχαλινῶν ἑορτῶν, ὅσοι εἶχον ἀνάγκην νὰ φύγουν εἴτε λόγῳ τῆς ἀποστάσεως τῆς πατρίδος των, εἴτε λόγῳ τῶν ἐργασιῶν των, εἶχον τὴν ἄδειαν νὰ ἀναχωρήσουν χωρὶς νὰ παρεξηγηθοῦν, μολονότι τὸ νὰ παραμείνῃ τις μέχρι τέλους ἐθεωρεῖτο εὐλαβέστερον. Οἱ γονεῖς τοῦ Παιδίου, μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ γείτονάς των, καθήμενοι μετὰ τὸ δεῖπνον ὑπὸ τὰς ἐλαίας τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ἐκανόνιζον τὰ τῆς ἀναχωρήσεώς των διὰ τὴν ἑπομένην πρωΐαν, μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, διότι ἡ Ναζαρὲτ ἦτο μακρὰν καὶ οἱ ἀγροί των τοὺς ἐπερίμεναν ἀθέριστοι. Τὸ Παιδίον ὅμως, βαθύτατα καὶ γλυκύτατα κοιμώμενον, δὲν ἤκουσε τίποτε ἐκ τῶν συνομιλιῶν των.

Ἐξύπνησε πολλὰ πρωΐ, ἐνῷ ὅλοι ἐκοιμῶντο. Ἦτο ἀκόμη σκοτάδι· μόνον εἰς τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα ἤρχιζε νὰ λευκάζῃ ὁ οὐρανὸς ὄπισθεν τῆς μακρᾶς γραμμῆς τῶν ὀρέων τοῦ Μωάβ, ὁ ἄνεμος, ὅστις προηγεῖται τῆς αὐγῆς, μόλις ἤρχιζε νὰ κινῇ τοὺς θυσάνους τῶν εὐωδιαζόντων χόρτων τοῦ Ὄρους. Μὲ προσοχὴν διὰ νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ κανένα, τὸ Παιδίον διῆλθε ἀναμέσον τῶν διαφόρων σκηνῶν τῆς συνοδείας τῆς Ναζαρὲτ ἀκολουθῶν κάποιον μονοπάτι, τὸ ὁποῖον

(1) Ἡ συνήθης ἐξήγησις τῶν λέξεων τούτων εἶναι ὅτι ἐζήτησεν ὁ ἄσωτος δι᾽ ἑαυτὸν ἐκ τῶν ξυλοκεράτων, διὰ νὰ καταπραΰνῃ τὴν πεῖνάν του, καὶ ὅτι καὶ τοῦτο ἠρνήθησαν εἰς αὐτόν. Εἰς ἐμὲ ὅμως φαίνεται λογικώτερον νὰ χωρισθῇ ἡ τελευταία φράσις καὶ δοθῇ ἡ ἑξῆς ἑρμηνεία: «Προσεπάθησε νὰ χορτάσῃ τὴν πεῖνάν του ἐκ τῶν ξυλοκεράτων, ἅτινα ἔτρωγον οἱ χοῖροι» (τοῦτο ἦτο εὔκολον δι᾽ αὐτόν, ἀφοῦ αὐτὸς ἔβοσκε τοὺς χοίρους). «Καὶ οὐδεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτὸν τίποτε ἄλλο».

ἔκαμνε τὸν κύκλον τῆς ράχεως, καὶ ἔφθασεν εἰς ἀνοικὸν ὕψωμα, ὅπου ἐκάθησε διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὸ θέαμα τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἤδη τὰ ἄστρα ἐν τῇ ἀνατολῇ ἔσβυναν ἓν πρὸς ἕν, τὸ φῶς ἀπὸ λευκὸν ἐχρωματίζετο ρόδινον ὁλοὲν λαμπρότερον, ἕως οὗ ἐχρύσιζεν ὁλόκληρος ἡ ἀνατολὴ καὶ πύριναι ἀκτῖνες διέσχιζον τὸν ὁρίζοντα, ἐμφανίζουσαι τὸν ἥλιον ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ του.

Καταμαγευμένον τὸ Παιδίον ἔβλεπε τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Πλάστης εὐφραίνει τὴν γῆν. Πόσον ἦτο μέγας ὁ Θεός ! Ἀλλὰ καὶ πόσον ἀγαθός, δίδων τὸν ἥλιόν του ἀδιακρίτως εἰς τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακούς, εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς Πατέρα των, καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἐσκέφθησαν περὶ αὐτοῦ ! Ἡ καρδία τοῦ Παιδίου ἐξεχείλιζεν ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα, τὸν ὁποῖον ἡ εὐσεβής του Μήτηρ τὸν εἶχε διδάξει νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἐπικαλῆται πρωΐαν καὶ ἑσπέραν.

Τοὺς ρεμβασμούς του διέκοψε θροῦς φύλλων παραμεριζομένων. Ἀνεπήδησε καὶ εἶδεν ὄπισθέν του ἱστάμενον ἕνα γέροντα ὑψηλόσωμον, ἰσχνόν, μὲ μακρὰν λευκὴν γενειάδα καὶ ἔκφρασιν αὐστηρὰν καὶ ἀποκρουστικήν. Ἔφερε λευκὸν ποδήρη χιτῶνα.

— «Τί θέλετε, κύριε ;» ἠρώτησε τὸ Παιδίον· «εἶσθε ἱερεύς ;»

— «Ἐγὼ βδελύττομαι τοὺς ἱερεῖς, καθὼς καὶ τὰς αἱματηρὰς καὶ βεβήλους των θυσίας. Εἶμαι Ἐνὼχ ὁ Ἐσσαῖος καὶ ζῶ μὲ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐμολύνθησαν μὲ κρεωφαγίαν καὶ οἰνοποσίαν, ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ γάμον. Ζῶμεν ἐκεῖ ὄπισθεν τῶν λόφων εἰς τὴν Ὄασιν Ἐγκαδί, ὅπου ὑπάρχουν πηγαὶ καθαροῦ ὕδατος καὶ σκιεροὶ φοίνικες. Λουόμεθα πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ διατηροῦμεν ἀμόλυντα τὰ σώματά μας, ἡ δὲ τροφή μας εἶναι ἄρτος καὶ φοίνικες—τίποτε περισσότερον. Εἴμεθα οἱ καθαροί, καὶ σύ, υἱέ μου, καλεῖσαι δι' ἐμοῦ—νὰ ἔλθῃς νὰ γίνῃς εἷς ἐξ ἡμῶν».

— «Ἀλλά, Ραββί, αὐτὸ μόνον εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς σας—πῶς νὰ μὴ μολύνεσθε ; Δὲν ὑπηρετεῖτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τοὺς δυστυχεῖς καὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς τόσους ἀμαθεῖς ποῦ εἶδα χθὲς καὶ προχθὲς εἰς τὴν ἱεράν μας Πόλιν ;»

— «Ὁ λαὸς εἶναι ἐπικατάρατος ! » ἐφώναξεν ὁ γέρων· «ἡμεῖς ζῶμεν μακρὰν τῶν τοιούτων !»

— «Ὢ ! δὲν ἔρχομαι λοιπὸν μαζύ σας. Ἐγὼ ἠξεύρω ἀπὸ τὴν Μητέρα μου ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατὴρ ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ τὸν ὑπηρετοῦμεν, ὑπηρετοῦντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Δὲν βλέπεις, γέροντα, πόσον εἶναι ἀγαθὸς—τί ὡραῖον κόσμον ἔπλασε καὶ μᾶς τὸν ἐχάρισε ; ..»

— «Τέφρα καὶ καπνός ! Τέφρα καὶ καπνός ! Ὅλα θὰ χαθοῦν καὶ σὺ μαζὺ μὲ αὐτά ! Δὲν εἶσαι ἐκ τῶν κεκλημένων, δὲν εἶσαι καθαρός !» Καὶ εἰπὼν ταῦτα μὲ ὀργὴν ὁ γέρων ἐχάθη ἀναμέσον τῶν θάμνων καὶ δενδρυλλίων.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐλύπησαν τὸ Παιδίον, διότι ἡ παιδική του καρδία δὲν ἐγνώριζε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰμὴ μόνον ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην. Ἐστάθη σκεπτικὸν ἀλλ' αἴφνης ἐνεθυμήθη ὅτι θὰ ἀνησυχοῦν οἱ γονεῖς του διὰ τὴν ἀπουσίαν του καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ πρὸς τὸν καταυλισμὸν τῆς ἀπὸ Ναζαρὲτ συνοδείας.

Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του, ὅταν εἶδε κενὸν τὸν τόπον—εἶχον

ἀναχωρήσει ! Ὀλίγον παρὰ πέρα ἦσαν ἄλλαι σκηναὶ γνωστῶν του, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐβιάζοντο νὰ ἀναχωρήσουν. Εἰς αὐτοὺς ἔτρεξε τὸ Παιδίον, καὶ τοὺς ἠρώτα τί ἀπέγειναν οἱ ἰδικοί του.

— «Μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἔφυγαν», τοῦ ἀπήντησαν. «Ἐνόμιζαν πῶς εἶσαι μὲ τὰ ἄλλα παιδιά· ποῦ νὰ φαντασθοῦν ὅτι ἔλειπες ; Αἴ, δὲν πειράζει, μένεις ἐδῶ μαζύ μας καὶ ἅμα ἀντιληφθοῦν πῶς σὲ ἔχασαν, θὰ γυρίσουν ἐδῶ καὶ θὰ σ᾽ εὕρουν.»

Βαθυτάτη λύπη κατέλαβε τὴν ψυχὴν τοῦ Παιδίου, ὅταν ἐσκέφθη πόσην ἀνησυχίαν θὰ ἐπροξένει εἰς τὴν γλυκυτάτην του Μητέρα ἡ ἀνακάλυψις ὅτι λείπει ἐκ τῆς συνοδείας. Ἀλλ᾽ ὅ,τι ἔγεινεν, ἔγεινε. «Τοὐλάχιστον», ἐσκέφθη, «ἂς ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν Ναόν, νὰ ἴδω ἐκεῖ τὰ τόσα θαυμάσια πράγματα, τὰ ὁποῖα μόλις ἀντελήφθην, καὶ νὰ μάθω ἀπὸ τοὺς Ραββίνους, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν ἐκεῖ, πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐννοῶ». Καὶ ἐξεκίνησε διὰ τὴν Προβατικὴν Πύλην τῆς πόλεως, διὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἤδη εἰσέλθει καὶ ἐξέλθει τὰς ἡμέρας ἐκείνας.

Καθὼς ἐπροχώρει, συνήντησε πολλὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα, ἅμα τὸν εἶδον, τοῦ ἐφώναξαν :

— «Αἴ ! ἐσύ, ξένε, ἀπὸ ποῦ εἶσαι ;»

— «Ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν.»

— «Ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν !» ἐπανέλαβον ἐμπαίζοντας τὴν ἐπαρχιακὴν προφοράν του, «δηλαδὴ ἀπὸ 'κεῖ ποῦ βγαίνουν ὅλοι οἱ βλάκες ! Λοιπόν, Γαλιλαῖε, τί ξεύρεις; Ξεύρεις νὰ παίζῃς ; Ἔλα νὰ δοῦμε !»

Τὸ Παιδίον δὲν ἐθύμωσε μὲ τοὺς ἐμπαιγμούς των : «Παίζω,» εἶπε, καὶ εὐθὺς ἤρχισαν νὰ παίζουν τὰ συνειθισμένα παιγνίδια, πρῶτον τὸν γάμον μὲ τὴν συνοδείαν τοῦ γαμβροῦ, τὸν ὁποῖον συναντήσαντες λῃσταὶ ἐφόνευσαν· κατόπιν τούτου τὴν κηδείαν του, μὲ τοὺς θρήνους καὶ τὰ ἄλλα συνήθη τῶν κηδειῶν· εἰς ὅλα δὲ αὐτὰ τὸ Παιδίον ἐλάμβανε τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον κανεὶς ἐκ τῶν ἄλλων δὲν ἤθελεν· αὐτὸς ἔπαιζε τὸν αὐλὸν διὰ νὰ χορεύουν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς ἐθρήνει τὸν νεκρόν, μὲ μίαν λέξιν ἔκαμνεν ὅλας τὰς ἀγγαρείας. Ἀλλ᾽ οὔτε καὶ τοῦτο τοὺς εὐχαρίστει· ὅταν ἐβαρύνθησαν νὰ παίζουν, ἀπεσύρθησαν ἀπ᾽ αὐτὸν καὶ ἤρχισαν νὰ ψιθυρίζουν, ρίπτοντες πονηρὰ βλέμματα πρὸς αὐτόν, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ. Ἔξαφνα τοῦ ἐξαπέλυσαν βροχὴν λίθων, «Κτυπᾶτέ τον, τὸν Γαλιλαῖον !» ἐφώναζαν. Τὸ Παιδίον τότε ἐννοῆσαν ἤρχισε νὰ τρέχῃ καὶ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Προβατικὴν Πύλην καὶ νὰ διαφύγῃ τοὺς διώκτας του, ἀλλ᾽ ὄχι χωρὶς τραύματα, διότι ἕνας μέγας λίθος τὸν εἶχε πάρει εἰς τὸν ὦμον, καὶ ἄλλος κοπτερὸς τοῦ εἶχεν ἀνοίξει τὸ μάγουλον. Ζαλισμένος δὲ καὶ ἔμφοβος περιεπλανήθη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἕωσοῦ ἔφθασεν εἰς μεγάλην τινὰ μαρμαρίνην δεξαμενὴν ὕδατος, πέριξ τῆς ὁποίας ἦσαν στοαί, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀνεπαύοντο διάφοροι ἄνθρωποι. Ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς δεξαμενῆς ἔσκυψε καὶ προσεπάθησε νὰ πλύνῃ τὰ αἵματα ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του, ἀλλ᾽ ἐκουράσθη καὶ ἀνέβη πάλιν εἰς μίαν στοὰν ὅπου δὲν ἦτο κανείς, καὶ ἔπεσε διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἀκουμβῶν τὴν κεφαλήν του ἐπάνω εἰς τὸν βραχίονά του.

Θὰ εἶχε κοιμηθῆ πολλὰς ὥρας, διότι ὁ ἥλιος εἶχε διέλθη τὸ μεσουράνημα, ὅταν τὸν ἐξύπνησε χεὶρ ἐπὶ τοῦ ὤμου του καὶ φωνὴ γλυκεῖα πλησίον τοῦ προσώπου του. Ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶδε νεωτάτην καὶ ὡραίαν γυναῖκα πλουσίως ἐνδεδυμένην, νὰ κύπτῃ ἐπάνω του. Τὴν κόμην της ἐσκέπαζε πέπλος χρυσοκέντητος καὶ πέριξ τοῦ λαιμοῦ της ἐκρέμετο ἀπὸ λεπτὴν χρυσῆν ἀλυσσίδα φιαλίδιον ἀλαβάστρινον, γεμάτον μύρου, τοῦ ὁποίου ἡ εὐωδία ἦτο μεγάλη.

— «Τί κάμνεις ἐδῶ, παιδί μου; Εἶσαι πληγωμένος, ἔχεις πυρετόν. Ἔλα μαζύ μου, θὰ σὲ περιποιηθῶ, διότι ὁμοιάζεις μὲ ἕνα ἀδελφάκι ποῦ εἶχα μίαν φορὰν καὶ ἐγώ.» Καὶ τὸν ἐπίασεν ἀπὸ τὴν χεῖρα διὰ νὰ τὸν σηκώσῃ.

Ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του· ἦτο πιασμένος ὁλόκληρος καὶ τῷ ἐφαίνετο ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἐστρεφογύριζε γύρω του. Ἔκλεισε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς του. Τότε ἡ νέα ἔκαμε νεῦμα πρὸς ἕνα μεγαλόσωμον μαῦρον δοῦλον, ὅστις τὴν ἠκολούθει, καὶ ὁ μαῦρος ἔσκυψε καὶ ἔλαβε τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὸ ἔφερεν εἰς μίαν ὡραίαν ἔπαυλιν, μὲ κῆπον εἰς τὸ μέσον, ὅπου ἦσαν μαρμάρινα ἀνάκλιντρα σκεπασμένα μὲ τάπητας καὶ προσκεφάλαια. Ἐκεῖ ἦσαν δένδρα καὶ ἄνθη καὶ πτηνὰ κελαϊδοῦντα, εἰς τὸ μέσον δὲ ἀνεπήδα διαρκῶς ὕδωρ κρυστάλλινον ἀπὸ ἓν συντριβάνιον.

Εἰς τὸ δροσερὸν ἐκεῖνο περιβάλλον τὸ παιδίον ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του. Δοῦλοι ἔσπευσαν καὶ ἔφερον λεκάνας ὕδατος, ἀλοιφὰς καὶ μῦρα, ἀφοῦ δὲ ἡ νέα ἔπλυνε τὴν πληγήν του καὶ ἐδρόσισε τὰς μήνιγγάς του, ἔφερον ἐκλεκτὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ ὀπωρικά, τὰ ὁποῖα ἡ ἰδία τοῦ ἔδιδε, καὶ ἔφαγε καὶ συνῆλθε. Τότε ἤρχισε νὰ διηγῆται εἰς αὐτὴν τὰ τῆς ζωῆς του εἰς Ναζαρὲτ καὶ πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἡ Μήτηρ του τοῦ εἶχεν εἰπεῖ. Ἡ νέα τὸν ἤκουε μὲ προσοχήν.

— «Καλόν μου παιδάκι, πόσον σὲ ἀγαπῶ! Νομίζω ὅτι βλέπω τὸ ἀδελφάκι μου ἐμπρός μου! Πές μου ὅτι θὰ καθήσῃς μαζύ μου, νὰ γείνῃς ἀδελφός μου, ἀντὶ ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἔχασα!»

— Καὶ ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ, ἀδελφή μου, ὡς νὰ ἤμουν ἐκεῖνος. Ἀλλὰ πρέπει νὰ συλλογισθῶ καὶ τὴν Μητέρα μου, ἡ ὁποία θὰ ἀπελπισθῇ, ἂν μὲ χάσῃ. Πότε, ἀδελφή μου, θὰ ἔλθῃ ὁ σύζυγός σου, διὰ νὰ εἴπωμεν ὅλοι μαζὺ τὴν ἑσπερινὴν προσευχήν, νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Πατέρα μας τὸν Θεὸν διὰ τὴν ὡραίαν τροφὴν καὶ τὰ τόσα ἄλλα καλὰ ποῦ μοῦ ἔδωκες;»

Ἀντὶ ἀπαντήσεως ἡ νέα ἐσκέπασε τὸ πρόσωπόν της μὲ τὰς χεῖράς της καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Τὰ δάκρυα ἔτρεχον ἀναμέσον τῶν δακτύλων της καὶ ἔβρεχον τοὺς πόδας τοῦ Παιδίου—τὸ σῶμά της ὁλόκληρον ἀνετινάσσετο ἀπὸ λυγμούς. Τέλος εἶπε:

— «Δὲν ἔχω σύζυγον! Ὢ ἀθῶον παιδί, δὲν καταλαμβάνεις ὅτι ἐγὼ τρώγω ἄρτον αἰσχύνης καὶ κατοικῶ εἰς οἶκον διαφθορᾶς; ... Εἶμαι ἁμαρτωλὴ—δημοσία γυνὴ—πῶς ἐγὼ νὰ προσευχηθῶ; Δὲν εἰσακούει ὁ Θεὸς ἐμὲ καὶ τὰς ὁμοίας μου!»

Τὸ παιδίον ᾐσθάνθη τότε διὰ πρώτην φορὰν ὅλον τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον ἡ ἁμαρτία δύναται νὰ φέρῃ εἰς μίαν ψυχήν.

— «Ἀδελφή μου», εἶπεν, «αὐτὸ ποῦ μοῦ λέγεις μὲ λυπεῖ ὅσον δὲν ἐλυπήθην ἀφ' ὅτου ἐγεννήθην. Ἀλλὰ μὴ ἀπελπίζεσαι διότι εἶσαι ἁμαρτωλή· ὁ Θεὸς

ἀκούει καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς, ὅταν Τὸν ἐπικαλοῦνται, διότι εἶναι πατὴρ καὶ ξεύρεις ὅτι οἱ πατέρες συγχωροῦν τὰ παιδιά των, ὅταν αὐτὰ ζητοῦν συγχώρησιν. Ἂς ἦναι, ἀδελφή μου, θὰ μείνω μαζύ σου ὀλίγον, ἕως ὅτου σοῦ εἴπω ὅλα ἐκεῖνα ποῦ μοῦ ἔχει διδάξει ἡ Μητέρα μου, διότι θέλω νὰ γίνῃς καλὴ καὶ σύ, ὅπως εἶναι ἐκείνη».

Ἡ νέα ἥρπασε τὴν χεῖρα τοῦ Παιδίου καὶ τὴν ἐφίλησεν. «Ὄχι ! ἀγαπητόν μου παιδί», εἶπεν, «οὔτε μίαν ὥραν περισσότερον δὲν θὰ μείνῃς εἰς τὸν οἶκον τοῦτον. Ὁ ὑπηρέτης μου θὰ σὲ ὁδηγήσῃ πρὸς τὰς σκηνὰς τῶν φίλων σου καὶ σὺ λησμόνησε μίαν δυστυχῆ, τὴν ὁποίαν ἐπαρηγόρησες διὰ μίαν στιγμήν !»

— «Ἀδελφή μου, δὲν θὰ σὲ λησμονήσω ποτέ· θὰ προσεύχωμαι εἰς τὸν Πατέρα μας διὰ σέ. Τώρα νὰ μοῦ ὑποσχεθῇς ὅτι θὰ Τὸν παρακαλῇς καὶ σὺ διὰ τὸν ἑαυτόν σου—ὅτι θὰ παύσῃς νὰ ἦσαι ἁμαρτωλή !»

— «Θὰ προσπαθήσω, διότι σὺ μὲ ἔκαμες νὰ ἐπιθυμήσω νὰ τὸ κατορθώσω. Ὕπαγε ἐν εἰρήνῃ, ἀδελφέ μου !»

— «Εἰρήνη μετὰ σοῦ», ἀπεκρίθη τὸ Παιδίον καὶ στραφὲν ἠκολούθησε τὸν μαῦρον δοῦλον, ὅστις μετ᾽ ὀλίγον τὸ ἔφερεν εἰς τὸ κατάλυμα τῶν φίλων του, εἰς τοὺς ὁποίους διηγήθη τὰ κυριώτερα ἐπεισόδια τῆς ἡμέρας του, καὶ ἀφοῦ προσηυχήθη ὑπὲρ τῶν γονέων του καὶ ὑπὲρ τῆς φιλοξενησάσης αὐτὸν γυναικὸς ἀπεκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ.

***

Ἐξύπνησεν ἀναζωογονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ὕπνου· ἡ κόπωσις τῆς προηγουμένης ἡμέρας εἶχε παρέλθει, ἡ πληγὴ τοῦ προσώπου του δὲν τὸν ἠνώχλει πλέον.

— «Σήμερον», ἐσκέφθη, «πρέπει ἐξάπαντος νὰ ὑπάγω εἰς τὸν Ναόν, νὰ μάθω ὅ,τι δύναμαι περὶ τοῦ θελήματος τοῦ Πατρός μου, ἀπὸ τοὺς σοφοὺς καὶ ἐναρέτους Διδασκάλους».

Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν κατηυθύνθη πρὸς τὸ ἱερὸν Τέμενος, ἀλλ᾽ αἱ σκέψεις του καθ᾽ ὁδὸν ἦσαν μὲ τὰ ἐπεισόδια τῆς προηγουμένης ἡμέρας, καὶ εἰς ὅλα ταῦτα ἀνεκάλυπτε μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μυστηριώδη δύναμιν, ἥτις ὠθεῖ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸ κακόν. Τὶ ἄλλο ἦτο, ποῦ ὥπλισε τὰ κακὰ παιδία μὲ λίθους ἐναντίον του; Τὶ ἔκαμε τὸν γέροντα ἐκεῖνον τὸν παράδοξον νὰ καταρᾶται τὸν ὡραῖον κόσμον τοῦ Θεοῦ ; Τί ἔκαμνε τόσον δυστυχῆ τὴν τόσον φιλόξενον καὶ φιλάνθρωπον νέαν, ὥστε νὰ φοβῆται νὰ προσευχηθῇ εἰς τὸν Θεόν ; Κάποια δύναμις θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον, δύναμις πονηρά, τρομερά, ἡ ὁποία κάμνει τοὺς ἀνθρώπους δυστυχεῖς, καὶ τοὺς ἀναγκάζει νὰ ὑποκύπτουν εἰς αὐτήν, νὰ γίνωνται πονηροί, κακεντρεχεῖς, ὀργίλοι, δυστυχεῖς...; Ὦ, πόσον τὸ ἐμίσει τὸ ἄγνωστον ἐκεῖνο ! Πόσον ἤθελε νὰ τὸ καταστρέψῃ, νὰ τὸ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ἀφήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐλευθέρους καὶ εὐτυχεῖς ! Ἰδοὺ ἴσως τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον εἶχε δι᾽ αὐτὸν ὁ Θεὸς νὰ ἐκτελέσῃ εἰς τὸν κόσμον ! Ἀλλὰ πῶς ;.... Αὐτὸ ἔπρεπε τώρα νὰ φροντίσῃ νὰ μάθῃ.

Ἡ πρωϊνὴ θυσία εἰς τὸν Ναὸν εἶχε τελειώσει, ἀλλ᾽ ἠκούετο ἀκόμη ἦχος ψαλμῳδίας ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς αὐλάς, ὅπου οἱ εὐλαβεῖς παρέμενον ἀκόμη προσ-

ευχόμενοι ἐνώπιον τοῦ Θυσιαστηρίου. Οἱ Ρωμαῖοι φρουροὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐλῆς ἐβάδιζον ὑπερήφανοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἢ ἀκουμβισμένοι ἐπὶ τῶν λογχῶν των παρετήρουν μὲ περιφρονητικὸν μειδίαμα τὰ διαπληκτιζόμενα πλήθη τῶν Ἰουδαίων, τὰ συνωστιζόμενα πέριξ τῶν τραπεζῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν.

Τὸ Παιδίον ἐστράφη καὶ εἰσῆλθεν ὑπὸ τὴν μακρὰν Στοὰν τοῦ Σολωμῶντος, τῆς ὁποίας οἱ γιγαντιαῖοι μαρμάρινοι κίονες ὑπεβάσταζον κέδρινον ὀροφήν, θαυμασίως κατειργασμένην. Οἱ κίονες ἐχώριζον ὁμάδας ἀνθρώπων καθημένων ἢ ἱσταμένων πέριξ διδασκάλων. Οὗτοι ἦσαν πολλοὶ καὶ διέφερον τόσον κατὰ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας, ὅσον καὶ κατὰ τὸ θέμα αὐτῆς. Ἐδῶ εἷς ἡρμήνευε τὰς διατάξεις περὶ φαγητῶν ἐπιτετραμμένων καὶ μή, καὶ περὶ ἐργασίας ἐπιτετραμμένης ἐν τῷ Σαββάτῳ. Ἄλλος ἐξήγει τὰ δόγματα τῶν Φαρισαίων περὶ καθαρισμοῦ τῶν ἱερῶν σκευῶν τοῦ Ναοῦ, ἐνῷ ὀλίγον παρέκει ἄλλος (Σαδδουκαῖος) εἰρωνεύετο τὰς συνηθείας ταύτας καὶ ἔλεγεν ὅτι ὄχι τὰ σκεύη τοῦ Ναοῦ, ἀλλ' οἱ ἱερεῖς εἶχον ἀνάγκην καθαρισμοῦ.

Εἰς ἄλλην ὁμάδα ἀνεγινώσκοντο τὰ ἓξ βιβλία τοῦ Ταλμούδ, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ Νόμου. Παρὰ πέραν ἐγίνετο ἱστορικὴ διδασκαλία, μὲ θέμα τοὺς πολέμους τῶν Μακκαβαίων, ἢ μὲ περικοπὰς τῆς Βίβλου τοῦ Ἐνὼχ καὶ τοῦ Δανιήλ. Ἄλλους ἀπησχόλει ἡ πολιτική· καὶ οἱ μὲν Ζηλωταὶ ἐκόπτοντο ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους ἀπὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ ζυγοῦ, οἱ δὲ Σαδδουκαῖοι, συντηρητικοὶ καὶ σκώπτοντες τὰ πάντα, ἐχαρακτήριζον ὡς χίμαιραν τὰ ὄνειρα τῶν Ἰουδαίων περὶ ἐλευθερίας.

Ἀπὸ ὁμάδος εἰς ὁμάδα τὸ Παιδίον προὐχώρει, ἁρπάζον λέξεις τινὰς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλ' οὐδεμίαν λέξιν, ἥτις ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν ἀνάγκην του. Μετὰ ἀρκετὴν ὥραν ἔφθασεν εἰς τὸ ἡσυχώτερον ἄκρον τῆς Στοᾶς, ὅπου ὑπῆρχον μόνον δύο ὁμάδες, χωριζόμεναι ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην διὰ ἀποστάσεως πέντε κιόνων Ἐδῶ, τέλος, ἐνόμισεν ὅτι εὑρῆκεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐζήτει:

—«Τί ζητεῖς ἐδῶ;» Τὸ Παιδίον ἐστράφη καὶ εἶδεν ἄνδρα ὑψηλόσωμον, ὅστις τὸ προσέβλεπε μὲ ἀρκετὴν περιέργειαν.

—«Ζητῶ σοφίαν», ἀπεκρίθη.

—«Καὶ ἐγὼ τὸ αὐτό. Εἶμαι Ἕλλην καὶ ποθῶ τὴν ἀλήθειαν. Ἂς ἴδωμεν ἂν θὰ δυνηθῇ ὁ Διδάσκαλος ἐδῶ νὰ μᾶς τὴν ὑποδείξῃ. Δὸς προσοχὴν εἰς ὅ,τι θὰ κάμω».

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ξένος ἐπροχώρησε πρὸς τὸ κέντρον τῆς ὁμάδος καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ Διδασκάλου, ἰσχνοῦ καὶ μελαψοῦ γέροντος, δεινοῦ περὶ τὴν διαλεκτικήν.

— «Διδάσκαλε», εἶπεν ὁ Ἕλλην, «δέχομαι νὰ γίνω μαθητής σου, ἂν δυνηθῇς νὰ μοῦ διδάξῃς ὁλόκληρον τὸν Νόμον, ἐνῷ στέκωμαι ἐπὶ ἑνὸς ποδός, ὡς ἰδού», καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδός του.

Ὁ Ραββῖνος τὸν ἐκύτταξε μὲ θυμὸν καὶ ὑψώσας τὴν ράβδον του, τῷ κατέφερεν ἰσχυρὸν κτύπημα ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ τῆς κνήμης.

—«Ἰδοὺ ὁλόκληρος ὁ νόμος διὰ τοὺς ἐμπαίκτας!» ἐφώναξε μὲ ὀργήν.

Ὁ Ἕλλην ἀπεσύρθη χωλαίνων, ἀλλὰ δὲν ἔδειξε θυμόν. «Ἡ ὀργή,» εἶπεν, «ἐμπόδισε τὸν Ραββῖνον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν τὸν περιέπαιζα, ἀλλ' ὡμίλουν σοβαρῶς. Ἔλα, ἂς ἴδωμεν ἂν θὰ τὸ καταλάβῃ αὐτὸς ὁ ἄλλος Ραββῖνος».

Ὁ Διδάσκαλος τῆς ἄλλης ὁμάδος ἦτο γέρων σεβάσμιος, ἔχων μακρὰν λευκὴν γενειάδα. Τὸ ὕφος του ἦτο καλοκάγαθον, καὶ ἐδίδασκε μὲ τρόπον ἤρεμον, ἐπιτρέπων νὰ τοῦ ἀποτείνουν ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίας οἱ ἀκροαταί του. Ἦτο ὁ διάσημος Χιλλέλ, ὁ σοφώτατος ὅλων τῶν Διδασκάλων τοῦ Νόμου, καὶ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου.

Προχωρήσας ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν ἀκροατῶν, ὁ Ἕλλην ἐστηρίχθη πάλιν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς καὶ ἐπρόφερεν ἐκ νέου τὴν ἐρώτησίν του. Ἀλλ' ὁ Χιλλέλ, ἀντὶ νὰ θυμώσῃ, εὐθὺς ἀπήντησεν : «*Ὃ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς*. Ἰδοὺ ὅλος ὁ Νόμος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξαρτῶνται ὅλα τὰ λοιπά».

— «Οὔτε ὁ Σωκράτης δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ καλλίτερα !» εἶπεν ὁ Ἕλλην μὲ θαυμασμόν· «αἴ, μικρέ μου φιλόσοφε, δὲν εἶναι καλλίτερος ὁ Χιλλὲλ ἀπὸ τὸν ἄλλον ;»

— «Μυριάκις», εἶπε τὸ Παιδίον, «καὶ αὔριον θὰ ἔλθω νὰ καθήσω εἰς τοὺς πόδας του, διὰ νὰ μάθω ὅλα ὅσα χρειάζομαι νὰ μάθω.»

«Χαῖρε, λοιπόν, σὲ ἀφίνω διότι ὁ ἥλιος πλησιάζει νὰ δύσῃ,» εἶπεν ὁ Ἕλλην καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

Τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὴν σκηνὴν τῶν φίλων του τὸ Παιδίον διηγήθη ὅλα τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας. Ἐκεῖνοι ἤκουον ὅλα μὲ ἔκπληξιν καὶ ἐνδιαφέρον, ἐδίσταζον ὅμως νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἐπαύριον εἰς τὸν Ναόν. Ἀλλ' ὁ πόθος του ἦτο τόσον ἰσχυρὸς καὶ ἡ ὑπόσχεσίς του τόσον σταθερά, ὅτι δὲν θὰ ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν Στοὰν τοῦ Σολωμῶντος, ἵνα δυνηθοῦν οἱ γονεῖς αὐτοῦ νὰ τὸν ἐπανεύρουν, ὥστε ἐπετράπη εἰς αὐτὸν νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν πόθον του.

Ἡ ὁμάς, ἥτις περιεστοίχιζε τὸν Χιλλὲλ τὴν ἐπαύριον, ἦτο πολὺ μικροτέρα παρ' ὅ,τι ἦτο τὴν προηγουμένην ἡμέραν·—ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ λογίους, διδασκάλους καὶ γραμματεῖς, διότι καὶ τὸ θέμα τῆς ἡμέρας ἦτο μόνον διὰ λογίους—ἦτο ἡ προφητεία τοῦ Δανιὴλ περὶ τοῦ Μεσσίου, ἡ δὲ συζήτησις περιεστρέφετο περὶ τὸ ἂν ἐγράφη ἡ προφητεία ἐκείνη περὶ τοῦ πρώτου ἢ τοῦ δευτέρου Μεσσίου, διότι ἐπεκράτει μεταξὺ πολλῶν ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἤρχοντο δύο Μεσσίαι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς θὰ ἐφονεύετο ἐν μάχῃ, ὁ δὲ δεύτερος θὰ κατέβαλλε τοὺς ἐχθρούς του καὶ θὰ ἐβασίλευεν ἐφ' ὅλης τῆς γῆς.

Τὸ θέαμα αὐτὸ ἦτο πολὺ ἐνδιαφέρον διὰ τὸ Παιδίον, καὶ οἱ παρακαθήμενοι, βλέποντες τὸν ζῆλόν του, τοῦ ἔκαμαν θέσιν νὰ καθήσῃ μεταξὺ αὐτῶν, διότι ἦτο συνήθεια νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς νέους νὰ ἐγκύπτουν ἐνωρὶς εἰς τὰ ζητήματα τοῦ Νόμου.

Ἐνθαρυνθεὶς λοιπὸν ἠρώτησε τὸν Χιλλέλ :

— «Ραββί, ἐὰν ὁ πρῶτος Μεσσίας ἦτο ὁ πραγματικὸς Μεσσίας, δὲν ἠμποροῦσεν ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναστήσῃ ἐκ τῶν νεκρῶν διὰ νὰ βασιλεύσῃ ; Τίς ἡ ἀνάγκη δευτέρου Μεσσίου ;

— «Ἡ ἐρώτησίς σου δεικνύει σύνεσιν, υἱέ μου», ἀπεκρίθη ὁ Χιλλέλ, «καὶ ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώμης, ὅτι οἱ προφῆταί μας ὑποδεικνύουν ἕνα καὶ μόνον Μεσσίαν. Σὺ ποίους ἐκ τῶν προφητῶν ἀνέγνωσες καὶ ποῖος ἐξ ὅλων σοῦ ἀρέσκει περισσότερον ;»

— «Ὁ Ἡσαΐας, διότι λέγει ὅτι ὁ Θεὸς θέλει δείξει ἔλεος καὶ οἰκτιρμοὺς εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀλλὰ καὶ τὸν Δανιὴλ ἀγαπῶ, διότι λέγει ὅτι οἱ ὁδηγήσαντες πολλοὺς εἰς δικαιοσύνην θέλουν λάμψει ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖνα ὅμως ποῦ λέγει περὶ καιροῦ καὶ καιρῶν καὶ ἡμίσεος καιροῦ δὲν τὰ ἐννοῶ».

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ ἠγέρθη συζήτησις μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν καὶ ἄλλοι ἐπρότεινον μίαν λύσιν, ἄλλοι ἄλλην. Ἀλλ᾽ ὁ Χιλλὲλ ἐσιώπα. Ὅταν πάλιν ἀποκατεστάθη σιωπὴ εἶπε:

— «Κάλλιον νὰ ἀναμένῃ τις τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου ἐν ἐλπίδι καὶ ὑπομονῇ, παρὰ νὰ ζητῇ νὰ ὁρίσῃ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐρχομοῦ Του. Διότι ἂν ἤθελε σφάλει εἰς τοὺς ὑπολογισμούς, θὰ ἐπήρχετο ἀπογοήτευσις καὶ θὰ ἔπαυε νὰ προετοιμάζεται δι᾽ Αὐτόν».

— «Πῶς πρέπει νὰ προετοιμαζώμεθα, Ραββί;

— «Διὰ προσευχῆς, υἱέ μου, διὰ καλῶν ἔργων καὶ διὰ θυσιῶν».

— Ναί, Ραββὶ, ἀλλ᾽ ἀφοῦ θὰ βασιλεύσῃ ἐπάνω εἰς ὅλην τὴν γῆν, ὅταν ἔλθῃ, πῶς θὰ ἠμπορέσῃ ὅλος ὁ κόσμος νὰ ἔλθῃ νὰ θυσιάζῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα;»

— «Τοῦτο δὲν τὸ ἠξεύρω, υἱέ μου, ἀλλ᾽ ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ὅταν ἔλθῃ, θὰ ἐξευρεθῇ μέσον. Ἄλλως τε ὑπάρχει καὶ θυσία τῆς καρδίας, ἐπίσης ὅσον καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Δὲν εἶναι γεγραμμένον, Ἔλεον θέλω καὶ οὐχὶ θυσίαν;»

— «Ἡ βασιλεία αὐτοῦ θὰ ἦναι διὰ τοὺς πτωχοὺς ὅσον καὶ διὰ τοὺς πλουσίους; Διὰ τοὺς ἀμαθεῖς ὅσον καὶ διὰ τοὺς σοφούς;»

— «Θὰ ἦναι μᾶλλον διὰ τοὺς πτωχούς, παρὰ διὰ τοὺς πλουσίους, ὄχι ὅμως διὰ τοὺς ἀμαθεῖς, διότι οἱ μὴ γνωρίζοντες τὸν Νόμον δὲν δύνανται νὰ ἦναι εὐσεβεῖς».

— «Ἀλλά, Ραββί» ἐπέμενε τὸ Παιδίον, «δὲν θὰ τοὺς ἐλεήσῃ ἀκριβῶς διότι εἶναι ἀμαθεῖς; Ὅπως ὁ ποιμὴν ἐλεεῖ τὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἀγνοίᾳ των ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ ποίμνιον;»

— «Αὐτὸς δὲν εἶναι μόνον Ποιμήν. Εἶναι μέγας Βασιλεὺς», εἶπε σταθερῶς ὁ Χιλλέλ. «Καὶ τὸν Νόμον Του πρέπει ὅλοι νὰ τὸν τηρήσουν· ἄλλος τρόπος δὲν ὑπάρχει.».

Ὁ παῖς ἔμεινε σύννους, μελετῶν νέαν ἐρώτησιν, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἷς ἀνὴρ καὶ μία γυνὴ διέσχισαν τὰ πλήθη. Ὁ μὲν ἀνὴρ ἐστάθη ἔξω τοῦ κύκλου τῶν ἀκροατῶν ἀλλ᾽ ἡ γυνὴ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ κέντρον καὶ ἔσκυψε καὶ ἐνηγκαλίσθη τὸ Παιδίον.

— «Τέκνον μου», εἶπε, «τί εἶναι αὐτὸ ποῦ μᾶς ἔκαμες; Ἰδού, ὁ πατέρας σου καὶ ἐγὼ μὲ πόσην στενοχωρίαν σὲ ζητοῦμεν».

Τὸ παιδίον ἐσηκώθη εὐθὺς καὶ ἐστράφη νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ: «Δὲν ἠξεύρατε, εἶπεν, ὅτι πρέπει νὰ καταγίνωμαι εἰς τὰ τοῦ Πατρός μου;» Ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς του δὲν ἐννόησαν τοὺς λόγους του.

«***Καὶ κατέβη μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρὲτ καὶ ὑπετάσσετο εἰς αὐτούς, καὶ ηὔξανεν εἰς σοφίαν καὶ ἡλικίαν, καὶ εὕρισκε χάριν παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις***» (Λουκ. β'. 52).

[Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ]

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΣΥΓΚΟΜΙΔΗ ΑΥΤΟΥ

Τὸ ὄνομα τοῦ Νορβηγοῦ ἐπιστήμονος, καθηγητοῦ καὶ διπλωμάτου Φρίτιοφ Νάνσεν εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Πρὸ 35ετίας ἀπέκτησε μεγάλην φήμην ὡς ἀκατάβλητος ἐξερευνητὴς τοῦ Βορείου Πόλου. Κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἡ φήμη του ἐμεγαλύνθη ὡς ἑνὸς τῶν ἐνθερμοτάτων καὶ διαπρεπεστάτων ἀποστόλων τῆς διεθνοῦς φιλανθρωπίας. Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου εἰργάσθη εἰς παντοῖα ἔργα περιθάλψεως καὶ πρὸ πάντων διὰ τοὺς αἰχμαλώτους πολέμου. Ἡ διὰ τούτους ἐργασία τοῦ Νάνσεν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἔκαμε τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν νὰ τὸν διορίσῃ Ὕπατον Ἁρμοστὴν ἐπὶ τῆς ἐπαναφορᾶς τῶν ἁπανταχοῦ αἰχμαλώτων εἰς τὰς πατρίδας των. Τῷ 1921 ὅτε ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν διωργάνωσε βοηθήματα διὰ τὸν λιμώττοντα Ρωσσικὸν λαόν, ὁ Νάνσεν ἦτο εἷς τῶν διευθυντῶν τῆς διανομῆς. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1922 ὑπῆρξεν ὁ πρωτεύων εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἀρμενίων παγκοσμίους προσπαθείας καὶ ἐπρωτοστάτησε καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἐκ Τουρκίας προσφύγων.

Τὸ κάτωθι λοιπὸν ἄρθρον τοῦ διαπρεποῦς τούτου ἀνδρὸς ἔχει ἐξαιρετικὸν κῦρος καὶ ἐνδιαφέρον.

Ἐσυνειθίσαμεν νὰ νομίζωμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φυλὴ κάμνει προόδους. Ἀγαπῶμεν νὰ λέγωμεν ὅτι ἡ ἠθική, καὶ τὰ ἤθη μας ὁλοὲν βελτιοῦνται. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἠθικὴ ἔχει βελτιωθῆ, ὄχι ὅμως καὶ ἡ ὁμαδικὴ ἢ ἐθνική. Τὰ ἔθνη, ὡς ἐθνικαὶ ὁμάδες, ἀκόμη καλὰ καλὰ δὲν ἤρχισαν νὰ ἐννοοῦν τί ἐστιν ἀληθὴς ἠθική. Ὀλίγον διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἁρπακτικὰ θηρία. Γελοῦν ὁσάκις προτείνει τις εἰς αὐτὰ νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις καὶ διεθνεῖς σχέσεις αὑτῶν τὰς ἀτομικὰς ἀνθρωπίνας ἀρετάς, οἷον τὴν μετριοφροσύνην, τὴν ἀφιλοκέρδειαν, τὸν ἀλτρουϊσμόν, τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, τὴν φιλανθρωπίαν.

Εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον ὑπάρχουν δύο ἠθικοὶ νόμοι ἢ γνώμονες. Ἐὰν ὡς ἄτομον ψευσθῇς, προδώσῃς, κλέψῃς ἢ φονεύσῃς δι' ἀτομικόν σου ὄφελος, εἶσαι ἄθλιος ἐγκληματίας, φυλακίζεσαι καὶ περιφρονεῖσαι. Ἐὰν τὰ αὐτὰ διαπράξῃς χάριν τῆς πατρίδος σου, ἐὰν διαπράξῃς τὰ αἴσχιστα διὰ τὸ ἔθνος σου, εἶσαι ἀξιέπαινος καὶ μέγας πατριώτης καὶ ἄξιος παντὸς θαυμασμοῦ. Καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει αὐτὴ ἡ διπλῆ ἐκδοχὴ τῶν ἠθικῶν νόμων, αὐτὰ τὰ διπλᾶ μέτρα καὶ σταθμὰ τῆς ἠθικῆς, δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ ἐλπὶς βελτιώσεως τοῦ κόσμου.

Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ κἄτι ἔτι χειρότερον. Ἐὰν ἓν ἔθνος δὲν δύναται νὰ λάβῃ εἰρηνικῶς δι' ἠθικῶν ἢ ἀνηθίκων μέσων ὅ,τι θέλει ἀπὸ ἓν ἄλλο ἔθνος, νομίζει ὅτι ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὴν βίαν—τὸν πόλεμον—διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸ ἕτερον ἔθνος (ἐὰν τοῦτο ἦναι ἀσθενέστερον) νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἀξιώσεις του.

Τὸ χείριστον εἶναι ὅτι ὁ πόλεμος ἀφαιρεῖ ἀπὸ κάθε ἔθνος τὸ ζωτικώτερον καὶ χρησιμώτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ του καὶ ἀφίνει τὰς τύχας του εἰς χεῖρας τῶν ἀχρήστων σωματικῶς καὶ ἀνικάνων. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐστρατολογήθησαν κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον περίπου 5,500,000 στρατευσίμων ἡλικίας

ἀπὸ 21 μέχρι 30 ἐτῶν. Ἐξ αὐτῶν ἀπερρίφθησαν 1,200,000 ὡς σωματικῶς ἀνίκανοι, καὶ κατετάχθησαν 4,300,000 διὰ νὰ σταλοῦν ἐπὶ σφαγῇ. Νομίζετε ὅτι ἡ φυλὴ ἔτσι δύναται νὰ βελτιωθῇ σωματικῶς, ὅταν μένουν κυρίως οἱ ἀνίκανοι πρὸς συνέχισιν αὐτῆς;

Ἡ Εὐρώπη ἀκόμη τρικλίζει ἀπὸ τὸν συγκλονισμὸν τοῦ μεγάλου πολέμου, ὅστις ἐσάλευσε καὶ αὐτὰ τὰ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ὅμως ὑπάρχουν τὴν σήμερον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ συζητοῦν περὶ τοῦ προσεχοῦς πολέμου. Ἐλησμόνησαν τὸν πόλεμον, πρὶν ἢ μάθουν τὰ μαθήματα, ἅτινα οὗτος ἔπρεπε νὰ τοὺς διδάξῃ.

Ὑπάρχουν πολλοί, οἵτινες θὰ ἠδύναντο καλλίτερον ἐμοῦ νὰ σᾶς διηγηθοῦν τὰς τρομερὰς καταστροφὰς τῆς Γαλλίας, τὴν ἀγωνίαν τῶν μεγάλων πυρῶν καὶ μαχῶν, τὰ ἀνεκδιήγητα μαρτύρια τῶν πληγωμένων μέσα εἰς τὰ συρματοπλέγματα οἵτινες πολλάκις ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους, σπαρακτικῶς ἐκραύγαζον παρακαλοῦντες νὰ τοῖς δοθῇ ἓν θανατηφόρον κτύπημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύναντο οἱ ἴδιοι νὰ δώσουν εἰς ἑαυτούς.

Ὑπάρχουν ὅμως ἄλλαι ἀπόψεις τοῦ πολέμου, τὰς ὁποίας ἴσως ἐγὼ ἐγνώρισα καλλίτερον καὶ εὐρύτερον παντὸς ἄλλου. Ἀπὸ ὀκταετίας ἤδη κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καταγίνομαι μὲ τὴν ἀποτρόπαιον μετασυγκομιδήν, τὴν ὁποίαν ἀφίνει ὀπίσω του ὁ πόλεμος. Τὸ ὀκταετὲς αὐτὸ διάστημα διῆλθον ἐν μέσῳ αἰχμαλώτων πολέμου, λιμοκτονούντων πληθυσμῶν καὶ πανικοβλήτων προσφύγων, κυρίως γερόντων, γυναικῶν καὶ μικρῶν παιδίων, ἐγκαταλειφθέντων εἰς τὴν τύχην των ἕνεκα τοῦ πολέμου, καὶ ἀπογυμνωθέντων παντὸς ὅ,τι εἶχον ἐν τῷ κόσμῳ.

Θὰ ἤθελον νὰ σᾶς δώσω νὰ αἰσθανθῆτε τὰ δεινοπαθήματα τῶν αἰχμαλώτων πολέμου εἰς τὰ στρατόπεδα τῆς Σιβηρίας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπανεφέρομεν εἰς τὰς πατρίδας των. Ἐκεῖ εὕρομεν (18 μῆνας μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου) Γερμανούς, Αὐστριακούς, Πολωνούς, Οὔγγρους, Τσέχους, Ρουμάνους, Ἰταλούς, Τούρκους καὶ ἄλλους, ἐν ὅλῳ 20 διαφόρων ἐθνικοτήτων αἰχμαλώτους, οἵτινες εἶχον συμπληρώσει τρία, τέσσαρα, πέντε καὶ μερικοὶ ἓξ ἔτη αἰχμαλωσίας, χωρὶς εἴδησιν ἀπὸ τὰς οἰκογενείας των, αἵτινες τοὺς ἐνόμιζον νεκρούς, ἀφοῦ οὐδεμίαν εἴδησιν εἶχον λάβει παρ' αὐτῶν ἐπὶ τόσα ἔτη. Ἐκεῖ διέμενον εἰς ἑτοιμορρόπους καλύβας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγρίου καὶ μακροῦ χειμῶνος τῆς Σιβηρίας, ἐνδεδυμένοι μόνον μὲ τὰ ράκη, μὲ τὰ ὁποῖα ᾐχμαλωτίσθησαν, καὶ μὲ τροφὴν τόσον πενιχράν, ὥστε ἐπάλαιον μὲ τὸν ἐξ ἀσιτίας θάνατον, ὑποφέροντες ἀνεκδιήγητα δεινοπαθήματα ἀπὸ τὴν ἀπανθρωπίαν τῶν φυλάκων των καὶ ἔτι περισσότερον ἀπὸ τὰς νόσους καὶ ἐπιδημίας (χολέραν, δυσεντερίαν, τύφον, κτλ.), ἃς γεννᾷ ἡ ἀσιτία καὶ ἡ ἀκαθαρσία.

Ὁ πόλεμος εἶχε τελειώσει, πλὴν παρήρχοντο οἱ μῆνες καὶ τίποτε δὲν ἐγίνετο διὰ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων αἰχμαλώτων τούτων εἰς τὰ ἑστίας των. Αἱ κυβερνήσεις τῶν πατρίδων των δὲν εἶχον ὄργανα, ἢ ἀντιπροσώπους, ἢ ἐστεροῦντο τῆς δυνάμεως, πρὸς ἐνέργειαν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἐπάνοδόν των.

Τότε ἱδρύθη ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίασιν

ἀπεφασίσθη ὅπως ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπαναφορᾶς τῶν ἁπανταχοῦ αἰχμαλώτων πολέμου. Εἰς ἐμέ, ἄγνωστον διατί, ἀνετέθη τηλεγραφικῶς ἡ διεύθυνσις τοῦ ἔργου τούτου, μὲ τὸν τίτλον τοῦ Ὑπάτου Ἁρμοστοῦ. Ἐδίστασα νὰ δεχθῶ τὴν ἐντολήν, διότι οὐδεμίαν πεῖραν εἶχον τοιαύτης ἐργασίας. Τὴν ἀπεδέχθην ἐπὶ τέλους, ὅταν μὲ διεβεβαίωσαν ὅτι θὰ ἦναι ἐργασία ὀλίγων μόνον μηνῶν. Ἀλλ' οἱ μῆνες οὗτοι ἔγειναν ἔτη καὶ μόλις πρὸ ὀλίγου ἐτελείωσε τὸ ἔργον. Κατωρθώσαμεν νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὰς ἑστίας των περὶ τὸ ἥμισυ ἑκατομμύριον αἰχμαλώτων.

Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἐπαναφορᾶς αἰχμαλώτων ἦτο πολὺ δύσκολον. Ἀλλ' ἦτο μηδαμινὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μεγάλην πεῖναν τῆς Ρωσσίας τοῦ 1921. Εἰς ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου δὲν ἀναφέρεται φιλανθρωπικὴ δρᾶσις τοιαύτη, ὁποίαν ἐπέδειξεν ἡ Ἀμερικὴ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Χοῦβερ τότε ἐν Ρωσσίᾳ, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ἐπίσης καὶ ἐν Εὐρώπῃ τότε αἱ συνεισφοραὶ ὑπῆρξαν γενναῖαι. Ἀλλ' ἡ πεῖνα τοῦ Ρωσσικοῦ λαοῦ ἦτο τόσον τρομερὰ καὶ γενική, ὥστε ἡ κατάστασις ἦτο φρικώδης. Οὐδείς, ὅστις δὲν ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς, δύναται νὰ φαντασθῇ τὰς φρικαλέας σκηνάς, ἃς εἴδομεν ἡμεῖς οἱ ἐπὶ τόπου. Ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον ἡ ἐνθύμησις αὐτῶν μοὶ παραμένει ὡς ἐφιάλτης.

Ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀπέθανον τὸν βραδὺν καὶ βασανιστικὸν τῆς ἀσιτίας θάνατον. Χιλιάδες χιλιάδων ἔπαθον τὰς φρένας πρὶν ἢ ἀποθάνουν. Ἡ ἀνθρωποφαγία κατήντησε γενική. Ἐξεθάπτοντο καὶ ἐτρώγοντο νεκρὰ πτώματα. Μητέρες καὶ πατέρες παράφρονες ἐθανάτωνον καὶ ἔτρωγον τὰ νήπια τέκνα των. Ἀδυνατῶ νὰ προχωρήσω εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν φρικαλεοτήτων, ἃς εἶδον ἰδίοις ὀφθαλμοῖς. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐγίνοντο εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ τὸν πολιτισμὸν τῆς ὁποίας τόσον καυχώμεθα.

Ἐν τούτοις, ὑπό τινας ἐπόψεις, οὔτε ἡ μεγάλη Ρωσσικὴ πεῖνα δὲν μοῦ ἀφῆκε τόσον τραγικὰς ἀναμνήσεις, ὅσας ἡ φυγὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων προσφύγων ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ Ἀνατ. Θρᾴκης, κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1922.

Εἰς τὴν ἱστορίαν παρελθόντων αἰώνων ἀναγινώσκομεν περὶ ὁμαδικῶν μεταναστεύσεων καὶ μετατοπίσεων φυλῶν καὶ λαῶν. Ἀλλ' αὗται ἦσαν μηδαμιναί, ἀπέναντι τῶν ὅσα ἐν προκειμένῳ εἴδομεν. Ὁλόκληρος λαὸς ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου ἐξεδιώχθη ἀποτόμως ἐκ τῶν ἑστιῶν του καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πεινῶν καὶ γυμνητεύων εἰς μακρυνὴν χώραν.

Ειναι ἀληθὲς ὅτι διὰ τῆς παρεμβάσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἡ τραγῳδία αὕτη μετεβλήθη βαθμηδὸν εἰς ἀποκατάστασιν, ἥτις πολλὰς περιέχει ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον. Ἐπροτείναμεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν της δάνειον πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν προσφύγων τούτων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐδέχθη, τὸ δάνειον ἐξεδόθη, καὶ ὑπὸ τὴν διαχείρισιν Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας ἤρχισε καὶ προχωρεῖ σταθερῶς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων.

Ἀλλὰ τοῦτο κατωρθώθη μόνον μετὰ τρομερὰ δεινοπαθήματα καὶ κολοσσιαίας ζημίας τῶν τε προσφύγων καὶ τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ζημίαι καὶ τὰ δεινοπαθήματα ταῦτα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου. Εἶναι μέρος μόνον μικρὸν τῶν κατα-

στροφῶν, ἃς ἐπέφερεν εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον ὁ τελευταῖος οὗτος καὶ μέγιστος πόλεμος. Ὅλα δὲ ὅσα ἀνωτέρω ἀφηγήθην ὀφείλονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὸν πόλεμον. Εἶναι ἡ μετασυγκομιδὴ τοῦ πολέμου, ὅπως ὁ χόρτος, ὅστις φυτρώνει καὶ ἀναπτύσσεται μετὰ τὸν θερισμόν.

Ἐκτὸς ὅλων τῶν ἀνωτέρω τρομερῶν γεγονότων, ἅτινα ἀνέφερα, ἔχομεν καὶ τὴν τραγῳδίαν τῶν Ἀρμενίων. Ἀσφαλῶς οὐδεὶς λαὸς τῆς ὑφηλίου ὑπέστη τοιαύτην φρικώδη ἐξόντωσιν, ὁποίαν οἱ Ἀρμένιοι. Κατὰ τὰς στατιστικάς, πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου, παρ' ὅλας τὰς προηγουμένας σφαγάς, ὑπῆρχον ἀκόμη 1,845,450 Ἀρμένιοι ἐν Τουρκίᾳ. Ἐκ τούτων μόλις διεσώθησαν 800,000. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Πιστεύσατέ μοι, τοιαῦτα πράγματα δὲν δύνανται νὰ λαμβάνουν χώραν, χωρὶς νὰ ὑποσκάπτουν τὰ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ μας, νὰ συγκλονίζουν τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, νὰ ἀπειλοῦν αὐτὴν τὴν ζωτικότητα τῶν λαῶν καὶ ἐθνῶν. Οἱ πόλεμοι ἀφίνουν πληγὰς καὶ οὐλάς, ὧν ἡ ἴασις εἶναι πολὺ βραδεῖα καὶ ἐπίπονος. Πολλαὶ πληγαὶ τοῦ τελευταίου πολέμου ἀκόμη δὲν ἤρχισαν κἂν νὰ δεικνύουν σημεῖα ἰάσεως. Ἡ Εὐρώπη, ὁ κόσμος ὅλος, νοσεῖ· δὲν ἀνέλαβεν ἀκόμη ἀπὸ τὸν κλονισμὸν τοῦ πολέμου. Εἶμαι δὲ ἀκραδάντως πεπεισμένος ὅτι ἡ Εὐρώπη καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς λευκῆς φυλῆς δὲν θὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸν κλονισμὸν ἑνὸς νέου πολέμου.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) ***Fridtjof Nansen***

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ.

(συνέχεια καὶ τέλος)

Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ἰουδαίων προσκρούει εἰς πολλὰς δυσχερείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία τῶν μεγαλειτέρων πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ πρὸς τὴν πατρῴαν θρησκείαν στάσις καὶ ἄποψις αὐτῶν. Διὰ πολλούς, τοὺς πλείστους ἴσως, τῶν Ἑβραίων, ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία δὲν πληροῖ οὐδεμίαν πνευματικὴν ἀνάγκην τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς· ἐξ αὐτῆς δὲν ἀρύονται οὗτοι καμμίαν παρηγορίαν ἢ ἐλπίδα. Ἐμμένουν εἰς ταύτην ἐξ αἰσθήματος ἐθνισμοῦ, ἱκανοποιούμενοι ἐκ τῆς τυπικῆς τηρήσεως τῶν πατρίων καὶ ἀναψυχούμενοι ἐκ τῆς τελέσεως τῶν νενομισμένων τελετῶν κατὰ τὰς μεγάλας θρησκευτικὰς ἑορτάς. Ἄλλοι πάλιν θεωροῦν τὴν τήρησιν τῶν ἀποβλεπόντων εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν θεσπισμάτων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ὡς ἐχέγγυον ἠθικῆς καὶ ὑγιεινῆς ἀρτιότητος. Ἀλλ' οὐδὲν τῶν ἐλατηρίων τούτων ἀνταποκρίνεται πρὸς *θρησκευτικὴν ἀνάγκην*, πηγάζουσαν ἐκ τῆς συναισθήσεως ἠθικῆς ἐνοχῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ συναίσθησις ἀτομικῆς ἁμαρτωλότητος ἐλλείπει παντελῶς παρὰ τῷ Ἰουδαίῳ, τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ τὴν μεγίστην δυσχέρειαν, τὴν ὁποίαν ἀπαντοῦν οἱ μεταξὺ τῶν Ἑβραίων ἱεραπόστολοι τοῦ Χριστιανισμοῦ, διότι ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία βασίζεται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς συναισθήσεως τῆς ἀνάγκης, ἣν ἔχει πᾶς ἄνθρωπος, ἐξιλεώσεως παρὰ τῷ Θεῷ καὶ τοῦτο διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὴν ὁμαδικὴν ἁμαρτωλότητα, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τὸ

πάλαι ἐτελεῖτο ἡ ἐνιαύσιος θυσία τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως, ἐννοεῖ ὁ Ἰουδαῖος ἐκ παραδόσεως· ἡ ἀφύπνισις ὅμως τῆς συναισθήσεως ὅτι ὑπέχει ἀτομικὴν ἐνοχὴν καὶ ἔχει ἀνάγκην ἀτομικοῦ Σωτῆρος, δυσκολώτατα ἐπιτυγχάνεται παρ' αὐτῷ. Ἵνα δὲ γίνῃ καταληπτὴ εἰς αὐτὸν ἡ θεμελιώδης αὕτη ἀλήθεια, ἀπαιτεῖται ἰδιάζουσα προσπάθεια, προσπάθεια ἀτομικὴ πρὸς ψυχὴν ἀτομικήν, ἐκ μέρους τῶν προσφερόντων τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Ἑβραίους.

Ἀπαιτεῖται πρωτίστως ἐκδήλωσις εἰλικρινοῦς καὶ ἀπροκαταλήπτου συμπαθείας, καὶ κατανοήσεως τῆς νοοτροπίας τοῦ Ἰουδαίου καὶ τῶν πατροπαραδότων ἀρχῶν του. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Χριστιανοῦ κατηχητοῦ πρέπει νὰ ἦναι τὸ νὰ πείσῃ τὸν Ἰουδαῖον ὅτι ἡ Νέα Διαθήκη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ συμπλήρωμα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι καὶ αἱ εὐλογίαι, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐπεδαψίλευσεν ἐπὶ τόσους αἰῶνας εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ἐπέπρωτο νὰ κορυφωθοῦν καὶ νὰ τελειοποιηθοῦν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Μεσσίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἑπομένως ὅτι ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι τὸ κορύφωμα καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας, ὄχι παραφυάς τις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ὁποία εἶναι πράγματι τὸ Ραββινικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι παρέλαβον μετὰ τὴν διασπορὰν τοῦ ἔθνους των, ἤτοι, ἀφοῦ ἀπώλεσαν τὴν Θείαν εὔνοιαν διὰ τῆς σκληροκαρδίας των.

Ἕτερος ἀπαραίτητος συντελεστής, ἢ κάλλιον ὁ μᾶλλον ἀπαραίτητος συντελεστὴς τοῦ ἔργου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῶν Ἑβραίων, εἶναι τὸ διὰ τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων τῶν Χριστιανῶν ὑπόδειγμα τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανικοῦ χαρακτῆρος, ὅστις πείθει μὲ δύναμιν ἀκαταμάχητον, ἐκεῖ ὅπου ἀποτυγχάνουν καὶ τὰ λογικώτατα ἐπιχειρήματα. Ἡ πραότης, ἡ ἀνεξικακία, ἡ συγχωρητικότης, ἡ συμπάθεια, ἡ πρὸς τοὺς ἀνάγκην ἔχοντας πρόθυμος συνδρομή, εἶναι τὰ ἰσχυρότατα πειστήρια περὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐπὶ πλέον, εἰς τὰς μετὰ τῶν δισταζόντων νὰ παραδεχθοῦν τὰς ἀξιώσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ συζητήσεις εἶναι ἀνάγκη, ὅπως τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης ὑπαγορεύῃ τὴν δέουσαν λεπτότητα καὶ διάκρισιν εἰς τὸν παρουσιάζοντα τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν Σωτῆρα τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Τὸ ὅτι μεγάλαι μᾶζαι τῶν κατὰ τόπους Ἑβραίων ἐκδηλοῦν ὁσημέραι τὴν ἀπογοήτευσίν των μὲ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς Συναγωγῆς, εἰς τὸ νὰ πληρώσῃ τὰς ψυχικάς των ἀνάγκας καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς ἀορίστους των πόθους δι' ἓν ἰδανικόν, εἶναι ἐν συνόλῳ εὐνοϊκὸν πρὸς τὴν εἰσχώρησιν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλ' ὡς ἐλέχθη, πρέπει τὸ τοιοῦτον νὰ ἐνεργηθῇ οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. Καὶ ὁ μὲν ἀγρὸς πολύς, ἀλλ' οἱ ἐργάται ὀλίγοι, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ποθοῦντες ἰδανικωτέραν τινὰ θρησκείαν ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμόν, παρασύρονται ὑπὸ τῶν παντοίων συστημάτων, τὰ ὁποῖα ζητοῦν νὰ ἐκτοπίσουν τὸν Χριστιανισμόν, εἰς μὲν τὴν Ἀμερικὴν ὑπὸ τῆς Θεοσοφίας, τῆς «Χριστιανικῆς Ἐπιστήμης», τοῦ Πνευματισμοῦ κτλ., εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τοῦ Κομμουνισμοῦ καὶ τοῦ Μπολσεβικισμοῦ. Ἄλλοι δὲ πολλοί, ἀπορρίπτοντες πᾶσαν θρησκείαν, ἀπορροφῶνται ὑπὸ τοῦ ὑλισμοῦ καὶ τῆς ἀθεΐας. Ὁ Ἀγνωστικισμὸς προσελκύει πολλοὺς ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς νεολαίας, ἰδίως μεταξὺ τῶν διανοουμένων. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τούτους

πολλοὶ τῶν διανοουμένων, σοβαρῶς ἀντιμετωπίζοντες τὴν διαφωνίαν μεταξὺ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης καὶ τῆς πατροπαραδότου θρησκείας των, ἀναζητοῦν εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ οἱονδήποτε ὄνομα καὶ ἂν ἤθελεν εὑρεθῇ, εἶναι δὲ πρόθυμοι νὰ ἐξετάσουν καὶ συζητήσουν τὰς ἀξιώσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ μεταξὺ τῶν «Μεταρρυθμιστῶν» Ἰουδαίων, αἱ φιλελεύθεραι τάσεις παρέχουν πρόσφορον ἔδαφος πρὸς συζητήσεις ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων.

Παρ' ὅλα ταῦτα, τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα κωλύουν τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τοῦ νὰ δεχθοῦν τὸ Εὐαγγέλιον, παραμένουν πολλὰ καὶ ἰσχυρά. Εἶναι δέ:

α') Ἠθικά. Ἐξηγούμεθα: Τὸ ὑπέροχον τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς ἀποκρούει καὶ ἀπελπίζει τὰς μάζας τῶν Ἰουδαίων, τῶν ὁποίων ἰδιάζοντα ἐλαττώματα εἶναι ὁ ἐγωϊσμός, ἡ φιλοχρηματία, ἡ ἀγάπη τῆς ὑλικῆς εὐημερίας, ἡ ἕξις τοῦ ψεύδεσθαι, αἱ ὕποπτοι ἐμπορικαὶ συνήθειαι, πρὸς πᾶσι δὲ τούτοις — ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῆς συναισθήσεως ἀτομικῆς ἁμαρτωλότητος καὶ εὐθύνης ἀπέναντι τοῦ Θείου νόμου. Αἱ ὑψηλαὶ ἀξιώσεις τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς ἀναστατώνουν τὴν ὅλην των ὑπόστασιν· εἶναι παρὰ πολὺ ριζικαὶ δι' αὐτούς.

β') Διανοητικά. Ἡ μονομερὴς διανοητικὴ μόρφωσις τῶν Ἑβραίων δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκτιμήσουν δεόντως τὴν εὐρύτητα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ ἀπόψεως διανοητικῆς· μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ ἐννοήσουν τὸν Χριστιανισμόν, τὸν θεωροῦν κατώτερον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ὅστις, λέγουν, εἶναι σύστημα ἑνιαῖον καὶ αὐτοτελές, ἐνῷ ὁ Χριστιανισμὸς κατατέμνεται εἰς αἱρέσεις καὶ ἐκκλησίας διαφόρων ἀποχρώσεων καὶ ἑπομένως εἶναι σύστημα ἀσταθές, ἀνομοιογενές, ἡ δὲ ἀλήθεια δυσεύρετος μεταξὺ τῶν τόσων διαιρέσεών του.

γ') Κοινωνικά. Οἱ Ἑβραῖοι εἶναι λαὸς κατ' ἐξοχὴν ἀλληλένδετος, ἡ δὲ μεταπήδησις ἑνὸς Ἑβραίου εἰς ἕτερον δόγμα συνεπάγεται τέλειον αὐτοῦ ἐξοστρακισμὸν κοινωνικὸν καὶ ἀποκλεισμὸν οἰκονομικόν, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ διωγμόν. Ἐξ ἄλλου ἡ περιφρόνησις, μεθ' ἧς πλεῖστοι τῶν κατ' ὄνομα Χριστιανῶν θεωροῦν τοὺς ἀσπασθέντας τὸν Χριστιανισμὸν Ἰουδαίους, εἶναι ἕτερος λόγος, ὅστις ἐμποδίζει τὸν συνταυτισμὸν τῶν Ἰουδαίων μετ' ἐκείνων. Ὁ ἀντισημιτισμὸς ἰδίως ἀπετέλεσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἦναι τὸ σοβαρώτατον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

δ') Πολιτικά. Ταῦτα ἐκλείπουν ὁσημέραι. Ἐν τούτοις ὁ ἐθνικισμὸς μεγάλης μερίδος τῶν Ἰουδαίων, καὶ μάλιστα τῶν Σιωνιστῶν, θεωρεῖται ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προφανῶς δὲν ἔχει οὕτως, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία δόγματος μεταξὺ τῶν ὑπηκόων πλείστων Χριστιανικῶν χωρῶν. Καὶ ἀντιστρόφως ἡ ταυτότης τοῦ δόγματος δὲν σημαίνει ταυτότητα ἐθνικότητος.

ε') Θρησκευτικά. Τὸ κυριώτερον ἐμπόδιον εἶναι ἡ δυσκολία, μεθ' ἧς κατανοεῖ ὁ Ἑβραῖος τὴν μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς πατρῴας αὐτοῦ θρησκείας ἀλληλουχίαν—τὴν ὑπὸ τῆς Νέας Οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ συμπλήρωσιν τοῦ Νόμου τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας.

ς') Φιλολογικά. Μέγιστον πρόσκομμα εἰς τὴν πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἡ παντελὴς ἔλλειψις φιλολογίας Χριστιανικῆς προσηρ-

μοσμένης εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν νοοτροπίαν. Τὰ ἤδη ὑπάρχοντα θρησκευτικὰ συγγράμματα παντὸς εἴδους (βιβλία, περιοδικὰ καὶ φυλλάδια), διὰ τῶν ὁποίων ἡ Θεία Χάρις ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς καρδίας τῶν ἄλλων λαῶν, ἀστοχοῦν ἐπὶ τοῦ σιδηροφράκτου πνεύματος τῶν Ἰουδαίων, διότι ἐλλείπει τὸ κατάλληλον **πλαίσιον** πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην αἰσθάνονται ὅλοι, ὅσοι ἐργάζονται μεταξὺ τῶν Ἑβραίων, εἶναι δὲ ἔλλειψις δυσαναπλήρωτος, καθότι ἀπαιτεῖται νὰ δημιουργηθῇ ὁλόκληρος Χριστιανικὴ φιλολογία προσηρμοσμένη εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀντίληψιν καὶ μὴ ὅλως ξένη πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν περιβάλλον. Ἐπίσης ἀναγκαῖον εἶναι ὅπως τὰ δημοσιεύματα ταῦτα γράφωνται ὄχι πλέον εἰς τὴν ἀπηρχαιωμένην Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, οὔτε εἰς τὴν χυδαιοτάτην ***Γιουδικήν***, ἀλλ᾽ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς γενετείρας ἑκάστου Ἑβραίου χώρας, εἰς τὴν Γαλλικὴν λ. χ. διὰ τοὺς Γάλλους Ἰσραηλίτας, εἰς τὴν Ἀγγλικήν, Ὀλλανδικήν, Πολωνικήν, Ρωσσικήν, Οὑγγρικήν, Ρουμανικήν, Ἀραβικήν, καὶ εἴ τινα ἄλλην, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν γλῶσσαν τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν κατὰ τόπους Ἑβραίων. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἀλφαβήτου θὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς Ἑβραϊκοὺς χαρακτῆρας, εἰς τοὺς ὁποίους ἤδη ὑπάρχουν πολλὰ θρησκευτικὰ φυλλάδια ἐκδοθέντα, πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑβραίων, ὑπὸ τῶν μεγάλων Χριστιανικῶν φυλλαδικῶν Ἑταιριῶν.

Αἱ ἀρχαιότεραι καὶ σπουδαιότεραι τῶν ἱεραποστολῶν πρὸς Εὐαγγελισμὸν τῶν Ἰουδαίων εἶναι αἱ τῆς Μ. Βρεττανίας. Καὶ ἐκ τούτων πάλιν ἀρχαιοτάτη εἶναι ἡ «Λονδίνειος Ἑταιρία πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων», ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸ 1809 καὶ συντηρουμένη ὑπὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, μὲ 200 ἱεραποστόλους. Μετὰ ταύτην ἔρχεται ἡ Ἱεραποστολικὴ Ἑταιρία τῆς Ἐλευθέρας Ἐκκλησίας τῆς Σκωτίας, μὲ 92 ἱεραποστόλους, ἡ τῆς Πρεσβυτερικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰρλανδίας μὲ 60 ἱεραποστόλους, ἡ Ἱεραποστολὴ Mildmay, μὲ 50 ἱεραποστόλους, καὶ ἡ Βρεττανικὴ Ἑταιρία, συντηρουμένη ὑπὸ ἐκκλησιῶν διαφόρων ἀποχρώσεων, μὲ 30 ἱεραποστόλους. Δεκὰς ἀκόμη ἱεραποστολικῶν ἑταιριῶν τῆς Μ. Βρεττανίας ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ περίπου 100 ἐργατῶν. Τὸ ἔργον ὅλων τῶν ὀργανώσεων τούτων ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῶν Βαλκανίων, Ρωσσίας, Περσίας, Αἰγύπτου, Ἀβυσσινίας καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς.

Ἡ Ὀλλανδία συντηρεῖ δύο ἱεραποστολὰς πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ἐργαζομένας ἐν αὐτῇ τῇ Ὀλλανδίᾳ.

Αἱ Σκανδιναυϊκαὶ χῶραι (Νορβηγία, Σουηδία, Δανιμαρκία, Φιλλανδία) συντηροῦν ἑκάστη ἀνὰ μίαν ἱεραποστολήν, ἐργαζομένην ἐν τῇ οἰκείᾳ πατρίδι καὶ ἐν Παλαιστίνῃ.

Ἐν Γερμανίᾳ τρεῖς ἱεραποστολαὶ ἐργάζονται μεταξὺ τῶν ἐγχωρίων Ἑβραίων.

Ἡ Ἑλβετία ἀντιπροσωπεύεται διὰ τῆς ἐν Βασιλείᾳ «Ἑνώσεως τῶν Φίλων τοῦ Ἰσραήλ», ἐργαζομένης ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλβετίᾳ καὶ ἐν τῇ Πολωνίᾳ.

Ἄλλαι ἑταιρίαι, ἰδίως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδᾶ, 15 τὸν ἀριθμόν, ἐργάζονται ἀποκλειστικῶς μεταξὺ τῶν Ἑβραίων τῶν χωρῶν τούτων, ἐνῷ ἄλλαι ἐργάζονται μεταξὺ τῶν Ἑβραίων τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας.

Ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, αἱ Εὐρωπαϊκαὶ χῶραι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἑβραϊκοὶ πληθυσμοὶ εἶναι πολυπληθέστατοι (Πολωνία, Βαλτικὰ κράτη, Αὐστρία, Τσεχοσλοβακία, Οὐγγαρία, Ρουμανία) οὐδόλως λαμβάνουν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τούτων.

Ἐκτὸς τῶν Διαμαρτυρομένων Ἐκκλησιῶν, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀνέλαβε κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἔργον μεταξὺ τῶν Ἑβραίων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἐν Εὐρώπῃ, μέχρις ἐσχάτων, συνετήρει «Ἕνωσιν τῶν Φίλων τοῦ Ἰσραήλ», μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας ἠριθμοῦντο καὶ καρδινάλιοι καὶ ἀρχιεπίσκοποι. Ἀλλ' αὕτη διελύθη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928 δυνάμει ἀποφάσεως τοῦ Πάπα, καθότι «ὁ τρόπος τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ τοῦ σκέπτεσθαι τῆς Ἑνώσεως ταύτης ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὡς καὶ τῆς λειτουργικῆς».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, αὕτη δὲν φαίνεται ὅτι ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τῶν Ἰουδαίων, τοὐλάχιστον μέχρι σήμερον.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Η ΝΕΑ ΠΑΠΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ὁ Πάπας ἐδημοσίευσε μίαν νέαν ἐγκύκλιον, ἡ ὁποία ἐπισπᾷ ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Καθολικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐνδιαφέρει ἐξ ἴσου καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Εἶναι ἡ ἐγκύκλιος De rerum orientalium, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν πλέον πρόσφατον καὶ σαφεστάτην διατύπωσιν τῆς πολιτικῆς τοῦ Βατικανοῦ ἔναντι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Κυρίως εἰπεῖν, τὸ νέον Παπικὸν ἔγγραφον δὲν περιέχει ἀνάπτυξιν τῶν δογματικῶν θεμάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑφίσταται ἡ διαφωνία μεταξὺ Καθολικισμοῦ καὶ Ὀρθοδοξίας. Σκοπός της εἶναι νὰ ὑποκινήσῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὸν ζῆλον καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν καλητέραν γνῶσιν καὶ κατανόησιν τῆς ἱστορίας, τῶν παραδόσεων, τῶν τύπων καὶ τῶν ἐθίμων τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Διὰ τοῦτο ἡ ἐγκύκλιος ἐφελκύει κατὰ πρῶτον λόγον τὴν προσοχὴν τῶν παγόντων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἰνστιτούτου», τὸ ὁποῖον, ἱδρυθὲν ἐν Ρώμῃ πρό τινων ἐτῶν, σκοπὸν ἔχει νὰ καταρτίζῃ κληρικοὺς εἰδικευμένους εἰς τὴν ἀνατολικὴν τάξιν καὶ τὸν ρυθμόν. Ἀφοῦ ἀναφέρει τὴν ἵδρυσιν τοῦ Ἰνστιτούτου ὑπὸ Βενεδίκτου τοῦ 15ου, ὁ Πῖος ὁ 11ος ἐκθέτει τί ἔπραξε καὶ ὁ ἴδιος μέχρι τοῦδε διὰ τὴν πραγματοποίησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σχεδίων τοῦ προκατάχου του. Εἶνε γνωστόν, σχετικῶς, ὅτι τῷ 1922 ὁ Πάπας ἐνεπιστεύθη τὸ ἐν λόγῳ Ἰνστιτοῦτον εἰς τὸ Τάγμα τῶν Ἰησουϊτων καὶ ὅτι διευθυντής του σήμερον εἶνε ὁ Γάλλος Ἰησουΐτης σεβ. Μιχαὴλ ντ' Ἑρμπινύ, ὅστις ἐξεπλήρωσεν ἐπανειλημμένας ἀποστολὰς εἰς Μόσχαν καὶ εἶναι εἷς ἀπὸ τοὺς καλητέρους γνώστας τοῦ Σλαυϊκοῦ κόσμου.

Ἤδη παραπλεύρως τοῦ κτιρίου τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰνστιτούτου ἐγείρεται μεγαλοπρεπὲς μέγαρον, ὅπερ θὰ στεγάσῃ τὸ Ρωσσικὸν Κολλέγιον Ρώμης. Οὐχὶ μακρὰν εὑρίσκεται τὸ προσφάτως ἱδρυθὲν Ἰνστιτοῦτον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας. Ἤδη Πῖος ὁ 11ος προτίθεται νὰ συμπληρώσῃ τὸ Ἰνστιτοῦτον δι' ἑτέρου ἱδρύματος, τὸ ὁποῖον θὰ στεγάσῃ μίαν βιβλιοθήκην, τὴν ὁποίαν ὁ Πάπας θέλει νὰ καταστήσῃ τὴν πλουσιωτέραν καὶ τὴν τελειότερον λειτουργοῦσαν βιβλιοθήκην διὰ τὰς Ἀνατολικὰς μελέτας.

Λόγῳ ὅμως τοῦ χαρακτῆρός του, τὸ Ἀνατολικὸν Ἰνστιτοῦτον δὲν προορίζεται νὰ ἐκπαιδεύῃ μεγάλον ἀριθμὸν σπουδαστῶν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐγκύκλιος ζητεῖ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους νὰ ἱδρύσουν εἰς τὰ σεμινάρια, τὰ ὁποῖα διευθύνουν, εἰδικὴν ἕδραν Ἀνατολικῶν ἐπιστημῶν, ἀναθέτοντες αὐτὴν εἰς καθηγητὴν ἱκανὸν διὰ τοιαύτην διδασκαλίαν. Μὲ δυὸ λόγια, ὁ Πάπας ζητεῖ ὅπως εἰς ἑκάστην ἐπισκοπήν, ὁπουδήποτε εὑρισκομένην, ὑπάρχῃ εἰς ταὐλάχιστον κληρικὸς εἰδικευμένος εἰς τὰ Ἀνατολικὰ πράγματα.

Ὑπὸ τὴν στενὴν ἑρμηνείαν τοῦ κειμένου της δὲν διαφαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ πλήρης σημασία τῆς νέας ἐγκυκλίου. Κατὰ βάθος, αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὸν μόνιμον καὶ κύριον σκοπὸν τοῦ Βατικανοῦ ἐν Ἀνατολῇ—εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν Ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ Βατικανοῦ, διὰ τῆς ὑπαγωγῆς των, καί, ἀμεσώτερον, εἰς τὴν διείσδυσιν τοῦ Καθολικισμοῦ πανταοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας ὅπου παρουσιάζεται τὸ ἔδαφος πρόσφορον, διὰ τῆς ἐντάσεως τῆς προπαγανδιστικῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία ἔχει ἤδη ἀξιοσημειώτως ἀναπτυχθῆ. Καὶ δεδομένου ὅτι πρώτιστον στοιχεῖον τῆς δράσεως εἶνε ἡ γνῶσις, τὸ Βατικανὸν ἔχει στρέψει τὴν προσοχήν του πρὸς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν εἰδικοῦ καὶ ἐπαρκοῦς σώματος κληρικῶν, πεδίον ἐργασίας τῶν ὁποίων θὰ εἶναι ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολή.

Δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ πράγματος νέου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Λέοντος τοῦ 13ου, ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἐπιδιώκεται μετ' ἰδιαιτέρας ζέσεως. Δὲν εἶναι δὲ ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ὁ σημερινὸς Πάπας, συνεχίζων τὴν πολιτικὴν τῶν προκατόχων του, ἐκδηλοῖ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ προβλήματα τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς. Γραπτὰ ἔγγραφά του καὶ ἐπανειλημμένοι δημοσίᾳ ἐκφωνηθέντες λόγοι του ἀπέδειξαν ἤδη μὲ πόσον ἐνδιαφέρον Πῖος ὁ 11ος ἀποβλέπει πρὸς τοὺς «διεστῶτας ἀδελφοὺς» τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν παραλείπει εὐκαιρίαν τὸ Βατικανὸν χωρὶς νὰ ἐκδηλώσῃ ἐπιδεικτικῶς τὸ ἐνδιαφέρον του, ἐπωφελούμενον τῶν καταλλήλων περιστάσεων, καὶ χωρὶς συγχρόνως νὰ παγιώσῃ τὴν ὀργάνωσίν του εἰς τὰς Ὀρθοδόξους χώρας. Οἱ σεισμοὶ τῆς Βουλγαρίας, τὸ προσφυγικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος, οἱ λιμοὶ τῆς Ρωσσίας ἐχρησιμοποιήθησαν ἐπωφελέστατα ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ρώμης. Ἐπανειλημμέναι ἀποστολαὶ ὠργανώθησαν ἐν Ρωσσίᾳ, θρησκευτικαὶ καὶ διπλωματικαί· καὶ οὕτω βλέπομεν τὸ παράδοξον ὅτι, ἐνῷ ἡ Ὀρθοδοξία ὑφίσταται ἀπηνῆ διωγμὸν ἐν Ρωσσιᾳ, ὁ Καθολικισμὸς διατηρεῖ ἐπιζήλως φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Κομμουνιστῶν ἰθυνόντων, πάντοτε, διπλωματικώτατα πολιτευόμενος. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Καθολικὴ προπαγάνδα ἦτο ἐντατικὴ καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, ὅπως καὶ εἰς τὴν Μικρασιατικὴν Ἀνατολήν. Εἰς τὴν Σερβίαν καὶ εἰς τὴν Ρουμανίαν, μὲ τοὺς μεταπολεμικοὺς μετασχηματισμούς, περιλαμβά-

νονται ἰσχυραὶ Καθολικαὶ μειονότητες. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλάς, ὅπως γνωρίζομεν, κατέστη τελευταίως ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας προσπαθείας. Ἡ σκέψις περὶ συστάσεως Καθολικῶν ἐπισκοπῶν καθ' ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος δὲν ἐγκατελείφθη· Αἱ Ἀθῆναι, ἐντὸς ὀλίγου, θὰ προικισθοῦν μὲ μεγαλοπρεπῆ ναὸν καὶ πρότυπον ὀρφανοτροφεῖον, διευθυνόμενον ὑπὸ τῶν Οὐνιτῶν.

Δὲν εἶναι δὲ τὰ ὑλικὰ μέσα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔλειψάν ποτε ἀπὸ τὸ Βατικανόν. Παρὰ τὴν οἰκονομικὴν καχεξίαν τῆς Εὐρώπης, οἱ πόροι τοῦ Βατικανοῦ οὐδόλως ἠλαττώθησαν. Οἱ Καθολικοὶ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου διενεργεῖται συστηματικὴ προσπάθεια ἐξευρέσεως χρημάτων, δὲν προσφέρουν μόνον ἀεροπλάνα εἰς τὸν Πάπαν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐνεαρίων περιπάτων μέχρι τῶν Ἄλπεων, χωρὶς οὗτος νὰ πατῇ ἐπὶ ἰταλικοῦ ἐδάφους. Μὲ ζῆλον ἐξαιρετικὸν συνεισφέρουν τὰ δολλαριά των ὑπὲρ τῶν Καθολικῶν ἱδρυμάτων.

Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ὅπλον τοῦ Βατικανοῦ εἰς τὴν ἐν Ἀνατολῇ δρᾶσίν του εἶναι ἡ ἥκιστα ἀνθηρὰ καὶ οὐδόλως ἐποικοδομητικὴ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ἡ Ὀρθοδοξία ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως. Ὁ Ρωσσικὸς ὄγκος ἀπωλέσθη. Αἱ Βαλκανικαὶ ἐκκλησίαι κατέστησαν ὅλαι αὐτοκέφαλοι· ὁ δὲ μεταξύ των σύνδεσμος εἶναι χαλαρώτατος, ἂν μὴ ἀνύπαρκτος. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, σκιὰ τοῦ παρελθόντος του, ἀγωνίζεται σκληρὸν ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα ἀντιμετωπίζουν δυσχερείας ὁλονὲν ὀγκουμένας. Πουθενὰ σχεδὸν δὲν λείπουν αἱ ἐσωτερικαὶ διχόνοιαι. Καὶ τὰ ἐπιτελεῖα (διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν ἔκφρασιν τῆς ἐποχῆς) τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἶναι τόσον πενιχρά. Καὶ τὰ μέσα των πενιχρότερα. Καὶ ἡ κατάστασις τοῦ κατωτέρου κλήρου λίαν ἀποθαρρυντική.

Δὲν εἶναι διόλου δυσνόητον, κατόπιν τούτων, πῶς τὸ Βατικανὸν θέλει νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν καὶ πῶς ὁ δραστήριος Πῖος ὁ 11ος διὰ τῆς νέας ἐγκυκλίου του καταστρώνει ἐνεργῶς τὸ πρόγραμμα τῆς δράσεώς του.

Η ΑΠΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Θὰ ἐνθυμῶνται οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ὅτι εἰς τὸ φύλλον τοῦ Αὐγούστου παρελθόντος ἔτους ἀνεγράψαμεν τὴν εἴδησιν τῆς προτάσεως τοῦ Γάλλου ὑπουργοῦ κ. Μπριὰν πρὸς τὴν Ἀμερικανικὴν Κυβέρνησιν περὶ συνομολογήσεως συμφωνίας διαρκοῦς φιλίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀμερικῆς, δι' ἧς αἱ δύο χῶραι θὰ ἀπέκλειον τοῦ λοιποῦ ὁριστικῶς τὸν πόλεμον ἀπὸ τὰς μεταξύ των σχέσεις καὶ θὰ ἔλυον τὰς τυχὸν προκυπτούσας διαφοράς των δι' εἰρηνικῶν μέσων.

Ἐπηκολούθησαν ἔκτοτε μακραὶ διαπραγματεύσεις, ὄχι διότι ἡ Ἀμερικὴ ἐδίσταζε νὰ ἀποδεχθῇ τὴν πρότασιν τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ τοὐναντίον διότι ἤθελεν ὅπως ἡ τοιαύτη συμφωνία γίνῃ ἀποδεκτὴ καὶ ὑπὸ ἄλλων κρατῶν, κυρίως τῆς Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἰαπωνίας, Ἰταλίας, κλπ. Αἱ διαπραγματεύσεις ἐπὶ τέλους ἔληξαν αἰσίως καὶ τὴν 26 Αὐγούστου ἐφέτος ὑπεγράφη ἐν Παρισίοις τὸ Ἀντιπολεμικὸν Σύμφωνον ὑπὸ τῶν εἰδικῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀμερικῆς, Γαλλίας,

Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας, Ἰαπωνίας, Αὐστραλίας, Καναδᾶ, Ἰνδιῶν, Ν. Ζηλανδίας, Νοτίου Ἀφρικῆς, Βελγίου, Ἰρλανδίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Πολωνίας. Προσεκλήθησαν ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης νὰ προσχωρήσουν εἰς τὸ Σύμφωνον τοῦτο. Ἡ Ἑλλὰς ἔσπευσεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ δηλώσῃ ὅτι θέλει ἀμέσως συνυπογράψει αὐτό. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὅλα τὰ κράτη θὰ πράξουν τὸ ἴδιον.

Διὰ τοῦ Συμφώνου τούτου τὰ συμβαλλόμενα κράτη διακηρύττουν ὅτι καταδικάζουν τὴν προσφυγὴν εἰς τὸν πόλεμον πρὸς λύσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν καὶ παραιτοῦνται τοῦ πολέμου ὡς μέσου ἐθνικῆς πολιτικῆς εἰς τὰς μεταξύ των σχέσεις. Ἀναγνωρίζουν ἀφ' ἑτέρου ὅτι πᾶσα οἱασδήποτε φύσεως διαφορά, ἥτις ἤθελεν ἐν τῷ μέλλοντι προκύψει μεταξύ των, πρέπει νὰ λύεται δι' εἰρηνικῶν μέσων.

Τὸ σύμφωνον τοῦτο ὠνομάσθη «Σύμφωνον τοῦ Κέλλογγ», διότι εἰς τὸν κ. Κέλλογγ, ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὀφείλεται ἡ ἰδέα τοῦ νὰ συνομολογηθῇ οὐχὶ εἰς στενὸν κύκλον μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καὶ τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ὑπὸ πάντων τῶν κρατῶν τῆς ὑφηλίου. Καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰδέας ταύτης, παρὰ τὰς ἀρχικὰς ἀντιρρήσεις τῆς Γαλλίας, ὀφείλεται ἐπίσης εἰς τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν διπλωματικὴν δεξιότητα τοῦ κ. Κέλλογγ.

Οὗτος εἰς διακοίνωσίν του πρὸς τὴν Γαλλίαν τῇ 28 Δεκεμβρίου 1927 ἔγραφεν: «Ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἀπολύτως πεπεισμένη, ὅτι κάθε συμφωνία διεθνής, ἐνισχύουσα τὴν διαιτησίαν καὶ ἀποκηρύσσουσα τὴν καταφυγὴν εἰς τὰ ὅπλα, διὰ τὴν λύσιν διαφορῶν δυναμένων νὰ λυθῶσι διαιτητικῶς, ἀποτελεῖ πρόοδον σημαντικὴν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Εἰρήνης.... Αἱ δύο Κυβερνήσεις (Γαλλίας καὶ Ἡνωμ. Πολιτειῶν) ἀντὶ νὰ ἀρκεσθοῦν εἰς μίαν διμερῆ μόνον δήλωσιν φιλίας καὶ ἀποκλεισμοῦ τοῦ πολέμου, θὰ ἠδύναντο νὰ προσφέρουν εἰς τὴν παγκοσμίαν εἰρήνην ὑπηρεσίαν πολὺ σημαντικωτέραν, ἑνοῦσαι τὰς προσπαθείας των, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν συμμετοχὴν τῶν κυριωτέρων δυνάμεων τοῦ κόσμου, εἰς μίαν δήλωσιν, διὰ τῆς ὁποίας αἱ δυνάμεις αὐταὶ θὰ ἀποκηρύσσουν τὸν πόλεμον, ὡς μέσον διεθνοῦς πολιτικῆς».

Ἡ Γαλλία, ὡς εἴπομεν, κατ' ἀρχὰς δὲν ἤθελε νὰ ἐπεκταθῇ τὸ Σύμφωνον εἰς ὅλα τὰ κράτη, διότι ἐφοβεῖτο μήπως, ἐὰν τὸ ὑπέγραφε καὶ ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία θὰ εὑρίσκετο δεσμευμένη καὶ εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν Γερμανίαν τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν Συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν. Ἐπίσης καὶ ἄλλα κράτη ἐδίστασαν ἐπὶ μακρὸν νὰ προσχωρήσουν εἰς τὴν ἰδέαν ἑνὸς τοιούτου Συμφώνου, φοβούμενα μήπως δι' αὐτοῦ θὰ ἠμποδίζοντο νὰ ἀμυνθοῦν διὰ τῶν ὅπλων κατὰ τῆς ἐνόπλου ἐπιθέσεως ἑνὸς ἄλλου κράτους. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Κέλλογγ κατενίκησεν ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις καὶ ἐπιφυλάξεις καὶ τὸ Σύμφωνον ἐπραγματοποιήθη.

Ὁ κ. Κέλλογγ κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Συμφώνου εἰς Παρισίους ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Οἱ λαοὶ τῆς γῆς πρέπει νὰ ἔχουν τὴν εἰρήνην εἰς τὴν ψυχήν των. Τὰ σύμφωνα, ὅπως καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν πρὸς προαγωγὴν τῆς

εἰρήνης, δὲν ἀποτελοῦν εἰμὴ μέρος τοῦ προβλήματος. Δὲν εἶμαι τοσον τυφλός, ὥστε νὰ πιστεύω ὅτι, μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ σημερινοῦ Συμφώνου, ἐγκατεστάθη ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀλλὰ πιστεύω ὅτι δι' αὐτοῦ ἐκάμαμεν ἓν μέγα βῆμα πρὸς τὸν εἰρηνικὸν διακανονισμὸν τῶν διεθνῶν διαφορῶν καὶ ὅτι αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι ἁπανταχοῦ ποθοῦν, ὡς εἷς ἄνθρωπος, τὴν κατάργησιν τοῦ πολέμου».

Τοῦτο εἶναι ἀλήθεια ἀναμφισβήτητος. Δὲν πιστεύομεν νὰ ὑπάρχῃ λαὸς πεπολιτισμένος εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον, ὅστις νὰ θέλῃ τὸν πόλεμον, ἀφοῦ εἶδε τί φοβερὸν πρᾶγμα ὑπῆρξεν ἡ τελευταία παγκόσμιος σύρραξις. Θὰ ἦτο ἀντίθετον πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν λογικήν, διὰ τὸν ἀστόν, τὸν γεωργόν, τὸν ἐργάτην, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ ἐννέα δέκατα τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης χώρας, νὰ θέλῃ νὰ διαποπῇ ὁ εἰρηνικὸς καὶ παραγωγικὸς βίος του καὶ νὰ συρθῇ ὁ ἴδιος ἐπὶ σφαγήν, ἀφίνων τὴν οἰκογένειάν του εἰς στερήσεις καὶ κακουχίας καὶ τὴν περιουσίαν του ἐκτεθειμένην εἰς καταστροφήν.

Μόνον οἱ πολιτικοὶ (καὶ ἰδίως οἱ στρατιωτικοὶ) ἀρχηγοὶ τῶν χωρῶν δύνανται σήμερον νὰ διανοηθοῦν ἕνα νέον πόλεμον, χάριν ἐφαρμογῆς μιᾶς πολιτικῆς ἐθνικῆς. Δυστυχῶς δὲν ἐξέλιπον ἀκόμη οἱ τοιοῦτοι ἀρχηγοί, οἱ ἐμμένοντες ἀκόμη εἰς τὰς παλαιὰς ἀντιλήψεις περὶ ἐθνικοῦ συμφέροντος καὶ ἐθνικῆς φιλοτιμίας. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀναγκάζονται βαθμηδόν, τοὐλάχιστον ἐν τῷ φανερῷ καὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι, νὰ διαμαρτύρωνται ὅτι εἶναι εἰρηνικοί· διότι γνωρίζουσι καὶ φοβοῦνται τὴν θέλησιν τῶν λαῶν των ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ κατὰ τοῦ πολέμου. Καὶ τοιουτοτρόπως βῆμα πρὸς βῆμα ἡ ὑπόθεσις τῆς εἰρήνης κερδίζει ἔδαφος καὶ ἐπιβολήν. Ἡ ἄκαμπτος θέλησις τῶν λαῶν ὀρθοῦται κατὰ παντὸς ἐχθροῦ τῆς εἰρήνης. Μία ἔκκλησις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πρὸς τοὺς λαούς, καταγγέλλουσα μίαν κυβέρνησιν φιλοπόλεμον, θὰ ἤρκει διὰ νὰ σαρώσῃ τὴν κυβέρνησιν ἐκείνην.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη καὶ εἰρηνόφιλος Ἀμερική, καταγίνονται ἀκόμη εἰς ἐξοπλισμούς, τὴν σήμερον δὲ ὑπάρχουν περισσότεροι στρατοὶ ὑπὸ τὰ ὅπλα ἢ πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Αἱ γενόμεναι ἀπόπειραι καὶ προτάσεις περὶ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ μέχρι τοῦδε ἐναυάγησαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπελπίζῃ. Τὸ ναυάγιον αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τοὺς ἑκατέρωθεν φόβους καὶ δυσπιστίας, εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης τῶν διαφόρων κρατῶν πρὸς ἄλληλα.

Ἀλλ' ἡ ἐμπιστοσύνη βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον αὐξάνεται καὶ ἐνισχύεται διὰ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ὅλοι οἱ λαοί, ὡς λαοί, ποθοῦν τὴν εἰρήνην καὶ ἀποστρέφονται κάθε ἰδέαν περὶ πολέμου. Καὶ ἡ γενικὴ καὶ ἀμοιβαία αὕτη εἰρηνόφιλος διάθεσις ὁλοὲν ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς κυβερνήτας τῶν κρατῶν, ὥστε ἡ ἰδέα τοῦ πολέμου νὰ ὀπισθοχωρῇ διαρκῶς καὶ νὰ συζητῆται ὁλοὲν σοβαρώτερον ἡ ἰδέα τοῦ ἀφοπλισμοῦ.

Ἐὰν ἤμεθα ἀκόμη μακρὰν ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἀφοπλισμοῦ, ἐν τούτοις ἀρχίζομεν νὰ τὸν προβλέπωμεν ὁλοὲν καθαρώτερον. Καὶ πᾶσα διεθνὴς πρᾶξις, ὅπως τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ, ἥτις καθιστᾷ τὴν εἰς τὰ ὅπλα προσφυγὴν δυσκολωτέραν καὶ ἀπεχθεστέραν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, μᾶς φέρει ἓν βῆμα πλησιέστερον πρὸς τὸν ἀφοπλισμὸν καὶ τὴν παγίαν εἰρήνην τοῦ κόσμου.

ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΜΕΝ;

Τὰ γνωρίσματα τῆς ζωῆς, κατὰ τοὺς φυσιολόγους, εἶναι τέσσαρα τὸν ἀριθμόν· εἶναι ἡ **ἀφομοίωσις,** ἡ **φθορά,** ἡ **ἀναπαραγωγὴ** καὶ ἡ **αὐθόρμητος ἐνέργεια.** Πᾶς δὲ ὀργανισμός, ὅστις ἐξασκεῖ τὰς λειτουργίας ταύτας, εἶναι **ὀργανισμὸς ζῶν.**

Τὰ γνωρίσματα ταῦτα ὑπὸ πνευματικὴν ἔννοιαν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωήν. Καὶ ἄλλοτε ἐδείξαμεν ὅτι τὸ νὰ ζῇ τις σημαίνει τὸ νὰ προσαρμόζεται τελείως πρὸς τὸ περιβάλλον του. Ἐκεῖνοι ὅθεν, οἵτινες κανονικῶς ἐξασκοῦν τὰς ἰδιότητος διὰ τῶν ὁποίων προσαρμόζονται πρὸς τὸ θεῖον Περιβάλλον, ζῶσι τὴν Πνευματικὴν Ζωήν.

Εἶναι φανερὸν ὅτι κάθε ὀργανισμὸς ζεῖ διὰ τὸ ἴδιόν του περιβάλλον, τὸ ἴδιόν του Βασίλειον, ἡ δὲ θέσις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ φύσει καθορίζεται ἐκ τῆς κανονικῆς ἐκτελέσεως τῶν ἰδιαζουσῶν λειτουργιῶν, αἵτινες χαρακτηρίζουν τὴν ζωήν του. Εἰς ταῦτα δὲ βασιζόμενοι δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ ἀποφανθῶμεν ὅτι ὁ μὲν ζῇ τὴν ζωὴν τοῦ Ὀργανικοῦ κόσμου, ἐνῷ ὁ ἄλλος ζῇ τὴν ζωὴν τοῦ Πνευματικοῦ κόσμου, ἢ σαφέστερον, ὅτι ὁ μὲν ζῇ διὰ τὸν κόσμον, ὁ δὲ διὰ τὸν Θεόν. Δυνατὸν νὰ οἰκειοποιῆται τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν ἀνώτερον, τὸν πνευματικὸν κόσμον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ ἀντίδρασίς του πρὸς τὸν κόσμον εἶναι ἡ ἀντίδρασις τοῦ κοσμικοῦ ἀνθρώπου, εἶναι καὶ αὐτὸς κοσμικός, μόνον δὲ κατ' ἐπιφάνειαν πνευματικός.

Αἱ πρόσφατοι βοτανικαὶ καὶ ἐντομολογικαὶ ἔρευναι ἐπλούτισαν τὴν Ἐπιστήμην μὲ ἀπειράριθμα δείγματα **μιμητικῆς.**

Τί σημαίνει τοῦτο ; Ἰδού. Ὡρισμένοι ὀργανισμοί, ἀνήκοντες εἰς ἓν βασίλειον, ὑποδύονται τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν ὀργανισμῶν ἀνηκόντων εἰς ἄλλο βασίλειον. Τὴν περίεργον ταύτην ὑπόκρισιν βλέπομεν νὰ μετέρχωνται τόσον τὰ φυτά, ὅσον καὶ τὰ ζῷα· σκοπὸν δὲ ἔχει τὴν ἐξασφάλισιν προσωπικοῦ τινὸς πλεονεκήματος, κυρίως τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τὴν ἄμυναν κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἐχθρῶν. Ἔντομα, πτηνά, ἑρπετὰ καὶ ἄγρια ζῷα προσλαμβάνουν ποικιλίαν χρωματισμοῦ τῆς στίξεως, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα διαφεύγουν τὴν προσοχὴν τῶν ἐχθρῶν των. Ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον παρατηρεῖται ἡ ἀμυντικὴ αὕτη παραποίησις, εἰς μεγάλην καὶ ἐπιτυχεστάτην κλίμακα. Τὸ δὲ ἐκπληκτικώτατον, ἡ παραποίησις αὕτη παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν σφαῖραν· ὁ θρησκευτικὸς κόσμος ἔχει ἐπαυξηθῆ καταπληκτικῶς ὑπὸ ψευδο-Χριστιανῶν, οἵτινες μετέρχονται τὴν ἀνωτέρω μιμητικήν. Καὶ τοῦτο εἰς ὀλίγας ἴσως περιπτώσεις εἶναι ἐν ἐπιγνώσει καὶ ἐκ προθέσεως **ἀπάτη.** Εἰς πλείστας ὅμως περιστάσεις ἀποτελεῖ μέτρον **ἀσφαλείας** ἢ εἶναι τὸ φυσικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ γοήτρου καὶ τῆς ἐπιβλητικότητος ἑνὸς μεγάλου καὶ ἐξόχου θρησκευτικοῦ συστήματος, τοῦ ὁποίου οὗτοι ὀρέγονται τὰς εὐλογίας, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνωνται τὴν βαθυτέραν σημασίαν ἢ νὰ ἀποδέχωνται τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ.

Ἐδῶ λοιπὸν ἐφαρμόζεται ἡ δοκιμὴ τῆς ζωῆς, μὲ ἀποτελέσματα ἀψευδῆ καὶ

τελικά. Ἡ παρατήρησις τῆς ζωῆς ἑνὸς τοιούτου ἀνθρώπου, ἡ ἐξέτασις τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἀντιδρᾷ πρὸς τὸ περιβάλλον του καὶ ἐκτελεῖ τὰς λειτουργίας του, φανερώνει εὐθὺς τὴν πραγματικήν του ὑπόστασιν καὶ θέσιν. Ἀδιάφορον πόσον εἶναι ἀνεπίληπτος ἡ θετική του ζωή, ἢ ἡ ὀρθοδοξία αὐτοῦ,—ἐὰν ἀγαπᾷ τὸν κόσμον σκέπτεται καὶ ζῇ κατὰ τὸν κόσμον, εἶναι κοσμικός·—κατ' οὐδένα τρόπον δύναται ν' ἀνήκῃ εἰς τὸ Πνευματικὸν Βασίλειον. «***Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον***», εἶπεν ὁ Χριστὸς «ἡ ἀγάπη τοῦ ***Πατρὸς δὲν εἶναι ἐν αὐτῷ***». Ἡ γενικὴ ροπὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁρμαὶ καὶ οἱ κρύφιοι πόθοι τῆς καρδίας του, αἱ αὐθόρμηταί του πράξεις καὶ τὰ σταθερά του ἐλατήρια—ταῦτα προδίδουν τὴν γενεὰν καὶ καταγωγήν του – ἂν ἦναι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἢ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ἡ ἀποκλειστικότης τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τὸν κόσμον, ἡ ἀδιάλλακτος πιστότης του πρὸς τὸ Βασίλειον τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁλοκληρωτικὴ παράδοσίς του σώματι, ψυχῇ καὶ πνεύματι εἰς τὸν Χριστόν,—ἰδοὺ ἀρχαί, αἵτινες ἀναφαίνονται κατὰ καιροὺς καὶ ἀποτελοῦν τὸ σύνθημα τῆς ζωῆς καὶ πίστεως ἀτόμων ἢ ὁμάδων, διεγείρουσαι τὴν προσοχὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀντίστασιν τοῦ κόσμου. Ἀλλ' αἱ μεγάλαι καὶ ζωτικαὶ αὗται ἀλήθειαι σιγῶσι καὶ ἐκλείπουσιν, ἐλλείψει ἀνθρώπων ἐμφορουμένων ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐφαρμοζόντων αὐτὰ ἐν τῇ ζωῇ των. Οἱ ὀλίγοι ἐνθουσιώδεις, οἵτινες ἀναγνωρίζουν τὰς ἀρχὰς ταύτας ὡς τὴν βάσιν καὶ τὸν οὐσιώδη ὅρον τῆς εἰς τὴν Βασιλείαν ***τοῦ Χριστοῦ*** εἰσαγωγῆς, ὑποχωροῦν πρὸ τοῦ ὄγκου τῶν κοσμικοφρόνων, οἵτινες δὲν διαβλέπουν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἄλλο τι παρὰ μίαν τυπικὴν ἀποδοχὴν καὶ ἐπιδοκιμασίαν τῆς θρησκείας, οὔτε ζητοῦν ἀπὸ τοὺς ὁμοίους των ἢ ἀπὸ ἑαυτοὺς ἄλλο τι ἢ τὴν συμμετοχήν των εἰς μίαν κατὰ συνθήκην λατρείαν, τὴν παραδοχὴν τινῶν κατὰ παράδοσιν δογμάτων, καὶ μίαν ἔντιμον ζωήν.

Ἀλλ' οὗτοι μὲν αὐταπατῶνται, οἱ δὲ ἐνθουσιασταί, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ὡμίλησα, ἔχουν ἀπολύτως δίκαιον. Μελετήσατε κατὰ βάθος τὸν χαρακτῆρα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν φύσιν τῆς θρησκείας, ἣν αὐτὸς ἵδρυσε· θὰ πεισθῆτε ὅτι ριζικὴ καὶ βαθεῖα διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ ἀντιλήψει καὶ τῇ πράξει τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐμφανίζεται ἐν τῇ νεωτέρᾳ ζωῇ. Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον εἰς ὅλως νέον Βασίλειον, τὸ ὁποῖον διακρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀμέσως κάτωθεν αὐτοῦ βασιλείου διὰ βασικῶν διακρίσεων, αἱ δὲ ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις αὐτοῦ, εἶναι ἀπείρως ἀνώτεραι καὶ τελείως διάφοροι. Ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ Ἱδρυτοῦ αὐτοῦ, ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι Βασιλεία, ὑπὲρ τῆς ὁποίας πάντες οἱ ὀπαδοὶ πρέπει νὰ ζῶσι καὶ νὰ ἐργάζωνται ἀποκλειστικῶς τοῦ λοιποῦ. Ἀνοίγει δὲ τὰς πύλας αὐτῆς εἰς ἐκείνους μόνον, οἵτινες, ὑπολογίσαντες τὴν δαπάνην, εἶναι ἕτοιμοι νὰ ἀκολουθήσωσι μέχρι θανάτου. Ὁ Χριστὸς ἀπαιτεῖ παραχώρησιν καὶ παράδοσιν τελείαν τοῦ ἀνθρώπου εἰς Αὐτόν. Πᾶν δὲ ὑποψήφιον μέλος πρέπει νὰ ***ζητήσῃ πρῶτον τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ***, καὶ νὰ ζῇ ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τῆς Βασιλείας ταύτης.

Ἡ ἀμέλεια τῆς βασικῆς ταύτης ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἐρημώθησαν βαθμηδὸν τὰ στελέχη τοῦ Πνευματικοῦ Βασιλείου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον

ἔπαυσε τὸ παράδειγμα τοῦ Ἱδρυτοῦ νὰ εὑρίσκῃ μιμητάς· σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἡ ἀφιέρωσις τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἐθεωρήθη περιττὸς ἐνθουσιασμός. Αὐτὴ δὲ αὕτη ἡ παραγνώρισις τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς πάσης Βασιλείας, ἀφήρεσεν ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν τῆς σήμερον τὴν ζωτικότητά του· ἡ παραμέλησις τῶν ἀξιώσεων τοῦ Χριστοῦ ὡς Ἱδρυτοῦ Νέου τῆς Πνευματικῆς Βασιλείας ἀφήρεσαν τὴν ζωτικότητα ἀπὸ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ κατέστησαν τὸ Εὐαγγέλιόν της ἀδρανὲς καὶ ἄκαρπον. Ἐὰν δὲ δὲν ἀφυπνισθῶσιν οἱ ἄνθρωποι — ἐὰν δὲν κατανοήσωσιν αὐτοὶ οἱ εἰλικρινεῖς θρησκευτικοὶ τὸ ἔξοχον καὶ μοναδικὸν τῆς Χριστιανικῆς ὀργανώσεως, ἐὰν δὲν ἀναγνωρίσωσι τὰς ἀξιώσεις αὐτῆς ὅπως ἦναι ***πρώτη*** καὶ ***ἀνωτέρα πάσης ἄλλης*** ἐν τῇ ἀφοσιώσει καὶ ἀγάπῃ τῶν ὀπαδῶν της, θὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἀπέλπιδα προσπάθειαν, τοῦ νὰ ὑπηρετῶσι δύο κυρίους, νὰ ζῶσι ταυτοχρόνως ὑπὲρ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλείας τοῦ κόσμου.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ τοῦ Ἐρρίκου Δρῶμμονδ).

Η ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1927.

Οἱ ἀναγνῶσται τοῦ «Ἀστέρος» γνωρίζουν ὅτι αἱ δύο μεγάλαι πηγαὶ ἐφοδιασμοῦ τῶν λαῶν τῆς ὑφηλίου διὰ τοῦ γραπτοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία τῆς Νέας Ὑόρκης, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἀριθμεῖ περὶ τὰ 124 ἔτη δράσεως, ἡ δὲ δευτέρα 112.

Ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας τὴν λογοδοσίαν τῆς Ἀμερικανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας διὰ τὸ 1927, ἐκ τῆς ὁποίας ἐρανιζόμεθα ὀλίγας, μεταξὺ πολλῶν, ἐνδιαφερούσας πληροφορίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1927 ἐξετυπώθησαν καὶ διενεμήθησαν 10,034,797 ἀντίτυπα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, τῶν Εὐαγγελίων κατὰ μέρος καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς 166 γλώσσας καὶ διαλέκτους. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ὑπερβαίνουν τοὺς τοῦ προηγηθέντος ἔτους κατὰ 127,436 ἀντίτυπα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρίας ἐκδοθέντων ἀντιτύπων ἀνέρχεται εἰς 149,063,757. Ποῖος ὅμως θὰ δυνηθῇ νὰ ὑπολογίσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαδόσεως τούτων μεταξὺ λαῶν πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης; Ὁ ἄνθρωπος σπείρει τὸν καλὸν σπόρον, ὁ Θεὸς δὲ ἐξασφαλίζει τὴν καρποφορίαν αὐτοῦ ὡς διαβεβαιοῖ Αὐτός: «Ὁ λόγος Μου δὲν θέλει ἐπιστρέψει εἰς Ἐμὲ κενός».

Πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ὅμως τοῦ Λόγου δὲν εἶναι ἄσχετος καὶ ὁ τρόπος τῆς διαδόσεως αὐτοῦ. Ὀρθοτάτη εἶναι ἡ παρατήρησις ἑνὸς γηραιοῦ καὶ πεπειραμένου πράκτορος τῆς Ἑταιρίας: «Δὲν πρόκειται μόνον νὰ δίδῃ κανεὶς ἓν Εὐαγγέλιον· πρέπει καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὸ ἀντιπροσωπεύῃ καταλλήλως». Πράγματι, ὁ ἐπαξίως ἀντιπροσωπεύων τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον διανέμει, πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπόδειγμα αὐτὸν τὸν Καλὸν Ποιμένα, τὸν ἀναζητοῦντα τὸ ἀπολωλός. Νὰ μὴ ἀποκάμνῃ ἐπιδιώκων πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ἀφοπλίζῃ τὴν προκατάληψιν καὶ τὴν ἐχθρότητα

διὰ τῆς πρᾳότητος, νὰ μετατρέπῃ τὴν ἀδιαφορίαν εἰς προσοχὴν καὶ τὴν περιφρόνησιν εἰς ἐκτίμησιν, νὰ ἀντιτάσσῃ ἄμετρον ὑπομονὴν εἰς τὴν ἄγνοιαν καὶ τὰς προλήψεις. Εὐτυχῶς, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς λογοδοσίας, ἡ Ἀμερικανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία ἀριθμεῖ πολλοὺς τακτικοὺς βιβλιοπώλας καὶ οὐκ ὀλίγους ἐθελοντὰς τοιούτους, ἔχοντας τὰ πολύτιμα ταῦτα ἐφόδια, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἔργου.

Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἐκτὸς τῆς εὐρυτάτης αὐτῆς δράσεως μεταξὺ τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐθνῶν, ἡ Ἑταιρία αὕτη διεξάγει καὶ σπουδαιότατον καὶ ἀναγκαιότατον ἔργον μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, εἰς τὰ ὀρεινὰ τμήματα τῆς ἀπεράντου χώρας, ἰδίως τῶν νοτίων καὶ δυτικῶν Πολιτειῶν, ὅπου, λόγῳ τοῦ δυσπροσίτου καὶ τῆς ἐλλείψεως κανονικῆς συγκοινωνίας, ὁλόκληροι πληθυσμοὶ εὑρίσκονται εἰς ἀρχέγονον κατάστασιν πολιτισμοῦ, στερούμενοι σχολείων καὶ πάσης θρησκευτικῆς διδασκαλίας. Εἰς πλεῖστα τοιαῦτα μέρη ἡ εἰσχώρησις τῶν πλανοδίων βιβλιοπωλῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς διήνοιξε δρόμον καὶ εἰς τὰς ἐπικούρους ἐκπολιτιστικὰς ἐπιρροάς. Ἐκεῖ σήμερον, παρὰ τὸ Κυριακὸν σχολεῖον, ὅπου γίνεται ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία, ὑπάρχει καὶ τὸ πρότυπον σχολεῖον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν εὐσεβοῦς διδασκάλου ἢ διδασκαλίσσης.

Δὲν συμβαίνει καμμία συμφορὰ ἢ θεομηνία, χωρὶς νὰ σπεύσῃ ἐπὶ τόπου ἡ Ἑταιρία, φέρουσα παρηγορίαν καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τοὺς παθόντας. Μετὰ τὰς καταστρεπτικὰς πλημμύρας τοῦ Μισσισίππι, κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1927, ὁπόταν ὑπὲρ τὰς 600,000 ἀνθρώπων εὗρον ἄσυλον εἰς κατασκηνώσεις, οἱ πράκτορες τῆς Ἑταιρίας διένειμαν μεταξὺ αὐτῶν δεκάδας χιλιάδων Εὐαγγελίων καὶ ἄλλων τευχῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οὐδὲ ἔπαυσαν ἐπαγρυπνοῦντες κατόπιν ἐπὶ τῶν τόσον δεινῶς πληγέντων τούτων θυμάτων.

Οἱ τυφλοὶ τυγχάνουν ὅλως ἰδιαζούσης μερίμνης ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρίας· δι' αὐτοὺς ἐξετυπώθη ὁλόκληρος ἡ Ἁγία Γραφή, καὶ χωριστὰ ἡ Νέα Διαθήκη, εἰς χαρακτῆρας ἀναγλύφους, κατὰ δύο συστήματα. Αὐταὶ εἶναι ὀλίγαι ἐκ τῶν πολλῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας, τὰς ὁποίας τόσον πλουσίως εὐλόγησεν ὁ Θεὸς μέχρι τῆς παρούσης στιγμῆς.

Ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν συνδρομητῶν ἡμῶν διὰ τὴν καθυστέρησιν τῶν φύλλων τοῦ Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου, ἥτις προῆλθεν ἐκ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Δαγκείου πυρετοῦ, ὅστις παρέλυσε, μαζὺ μὲ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ τὰ τυπογραφεῖα τῶν Ἀθηνῶν.